

Hallituksen esitys Eduskunnalle lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Yhdistyneiden Kansakuntien 44. yleiskokouksen 20 päivänä marraskuuta 1989 hyväksymän yleissopimuksen lapsen oikeuksista.

Sopimusvaltiot sitoutuvat kunnioittamaan ja edistämään yleissopimuksessa tarkemmin määriteltyjä lapsen oikeuksia.

Nämä oikeudet ovat luonteeltaan sekä poliittisia ja kansalaisoikeuksia että sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia. Lisäksi sopimukseen on otettu määräyksiä, jotka ovat luettavissa humanitaarisen oikeuden alaan.

Yleissopimuksen tavoitteena on pyrkiä tehokkaasti turvaamaan lapsen oikeudet lapsen näkökulmasta katsottuna ja lapsen etua silmällä pitäen. Edelleen pyritään turvaamaan se, että lapsen mielipiteisiin kiinnitettäisiin asianmukaista huomiota ja että lapselle annettaisiin itseään koskevissa asioissa itsenäistä päätösvaltaa lapsen kehitystason mukaisesti. Monet säännöksistä tähtäävät lasten erityissuojelun

vahvistamiseen ja lapsen aseman kaikinpuoliseen parantamiseen.

Yleissopimuksen asettamien velvoitteiden valvontaa varten asetetaan 10-jäseninen lapsen oikeuksien komitea, jonka tarkastettavaksi sopimuspuolet sitoutuvat toimittamaan määräajoin yleissopimuksen täytäntöönpanoa ja lapsen oikeuksien takaamisessa tapahtunutta edistymistä selostavat raporttinsa. Komitea voi pyytää sopimusvaltiolta lisätietoja sekä tehdä ehdotuksia tai antaa yleisiä suosituksia saamiensa tietojen pohjalta. Valitusmenettelyä yksittäisten sopimusloukkausten varalle ei sen sijaan ole luotu.

Yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan 2 päivänä syyskuuta 1990. Suomen osalta yleissopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä ratifioimiskirjan tallettamisesta. Esitykseen sisältyy lakiehdotus yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin yleissopimuskin.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

Yleissopimusta, jota on arvioitava Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeussopimuksia ja asiakirjoja täydentävänä säännöstönä, edelsivät useat ihmisoikeuksia koskevat kansainväliset julistukset ja sopimukset. Ensimmäinen lapsia ja heidän suojeluaan koskeva yleismaailmallinen julistus on Kansainliiton vuonna 1924

hyväksymä nk. Geneven julistus. Seuraavan kerran erityisesti lapsen oikeuksiin kiinnitettiin huomiota vuonna 1959, kun Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokous hyväksyi yleismaailmallisen lapsen oikeuksien julistuksen. Julistusten sisältämät periaatteet eivät kuitenkaan asettaneet valtioille oikeudellisia velvoitteita, vaan olivat lähinnä vain moraalisesti sitovia.

Kansainvälistä lapsen vuotta vietettiin vuonna 1979, 20 vuotta lapsen oikeuksien julistuk-

sen hyväksymisen jälkeen. Juuri ennen lapsen vuoden alkamista Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeustoimikunta sai Puolan laatiman ehdotuksen yleissopimukseksi lapsen oikeuksista. Ehdotus rakentui pääasiallisesti lapsen oikeuksien yleismaailmalliselle julistukselle. Ehdotusta työstämään asetettu työryhmä sai työnsä päätökseen helmikuussa 1989. Yhdistyneiden Kansakuntien talous- ja sosiaalineuvosto päätti äänestyksittä antaa ehdotuksen yleiskokoukselle, joka 20 päivänä marraskuuta 1989 hyväksyi yleissopimuksen. Suomi ja muut Pohjoismaat olivat erityisen aktiivisia yleissopimuksen valmistelutyössä.

Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen määräyksiä laadittaessa on malleina käytetty erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevaa yleissopimusta (SopS 8/76) sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevaa yleissopimusta (SopS 6/76), jotka molemmat ovat vuodelta 1966. Sopimuksen määräyksiä valmisteltaessa otettiin huomioon myös Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen (SopS 19/90) ja sen lisäpöytäkirjojen määräykset sekä niiden tulkinnassa noudatettu käytäntö. Valmistelussa oli merkitystä myös kaikkinaisten naisten syrjinnän poistamista koskevalla Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksella (SopS 67—68/86), johon sisältyy lukuisia perheitä ja lapsen asemaa koskevia määräyksiä.

Yleissopimus avattiin allekirjoitettavaksi 26 päivänä tammikuuta 1990. Suomi allekirjoitti sen tuolloin yhdessä 57 muun valtion kanssa. Yleissopimuksen tullessa voimaan 2 päivänä syyskuuta 1990 sen oli allekirjoittanut 105 valtiota ja ratifioinut 34 valtiota.

Yleissopimuksen ratifiointia koskeva hallituksen esitys on valmisteltu ulkoasiainministeriössä. Sopimuksen ratifiointiedellytyksistä on pyydetty muiden viranomaisten lausuntoja.

2. Yleissopimuksen pääasiallinen sisältö

Yleissopimuksen keskeinen periaate on lapsen edun ensisijaisuus, mikä nimenomaisesti

mainitaan yleissopimuksen 3 artiklassa. Lapsen omien mielipiteiden huomioon ottamisen tärkeyttä häntä itseään koskevissa asioissa korostetaan 12 artiklassa.

Sopimusvaltiot takaavat jokaiselle lainkäyttövaltaansa kuuluvalla lapsella yleissopimuksessa luetellut oikeudet ilman minkäänlaista syrjintää. Lapset määritellään yleissopimuksen ensimmäisessä artiklassa jokainen alle 18-vuotias. Ikärajasta tehdään kuitenkin poikkeus silloin, kun henkilö maansa lainsäädännön nojalla saavuttaa täysi-ikäisyyden 18 vuotta nuorempana.

Yleissopimuksella pyritään turvaamaan lapsen oikeus elämään, nimeen ja kansalaisuuteen, oikeus tuntee vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan, oikeus säilyttää kansalaisuutensa, nimensä ja sukulaisuussuhteensa, mielenilmaisuvapaus, ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapaus, yhdistymis- ja kokoontumisvapaus, oikeus yksityisyyteen, terveyden- ja sairaanhoitoon, sosiaaliturvaan, riittävään elintasoon, koulutukseen, omaan kulttuuriin, kieleen ja uskontoon, lepoon sekä virkistykseen. Edelleen määritellään lapsen kohdistuvan oikeudenkäynnin perus- ja vähimmäisvaatimukset.

Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien osalta yleissopimuksen 4 artiklassa tunnustetaan, että valtion mahdollisuudet toteuttaa nämä oikeudet ovat suuresti riippuvaisia muun muassa sen taloudellisista voimavaroista. Yleissopimuksessa painotetaan myös kansainvälistä yhteistyötä ja solidaarisuutta lapsen oikeuksien toteuttamiseksi maailmanlaajuisesti. Kehitysmaille luvataan apua tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

3. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Yleissopimuksella ei ole välittömiä taloudellisia tai organisatorisia vaikutuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Yleissopimuksen sisältö

Yleissopimus on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa käsitellään lapselle kuuluvia oikeuksia ja sopimusvaltioiden velvoitteita näiden oikeuksien toteuttamiseksi. Toisessa osassa on määräyksiä yleissopimuksesta tiedottamisesta sekä yleissopimuksen noudattamisen valvonnasta ja raportoinnista. Kolmas osa sisältää tavanomaiset loppumääräykset.

OSA 1

Yleissopimuksen ensimmäisen artiklan mukaan lapsi on jokainen alle 18-vuotias henkilö, ellei lapseen soveltuvien lakien mukaan täysikäisyyttä saavuteta aikaisemmin.

2 artikla koskee lapsiin kohdistuvaa syrjintää. Sopimusvaltiot sitoutuvat takaamaan kaikille lapsille yleissopimuksen mukaiset oikeudet harjoittamatta minkäänlaista syrjintää. Sopimusvaltiot velvoitetaan lisäksi ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin varmistukseksi, ettei lapsi joudu minkäänlaisen vanhempien, huoltajien tai perheenjäsenten toimintaan, asemaan, mielipiteisiin tai vakaamukseen perustuvan syrjinnän tai rangaistuksen kohteeksi.

3 artiklassa kiinnitetään huomio lapsen etuun. 1 kappaleessa todetaan, että kaikissa lapseen liittyvissä julkisissa tai yksityisissä toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

2 kappaleessa määrätään sopimusvaltioiden velvollisuudesta taata lapsille välttämätön suojele ja huolenpito.

3 kappaleessa sopimusvaltiot velvoitetaan pitämään huolta siitä, että tietyt vähimmäisvaatimukset saavutetaan lasten huolenpidosta ja suojelelusta vastaavissa laitoksissa.

4 artiklassa velvoitetaan sopimusvaltiot ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin, muun muassa lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi.

5 artiklassa säädetään sopimusvaltioiden velvollisuudesta kunnioittaa vanhempien, perheenjäsenten tai muiden lapsesta laillisesti vastuussa olevien henkilöiden oikeutta lapsen kehitystason mukaisesti kasvattaa ja ohjata lasta

käyttämään tässä yleissopimuksessa tunnustettuja oikeuksia.

6 artiklassa säädetään, että lapsella on synnynnäinen oikeus elämään, ja että sopimusvaltiot mahdollisimman täysimääräisesti varmistavat lapsen henkiinjäämisen ja kehittymisen.

7 artiklan mukaan lapsi on rekisteröitävä heti syntymänsä jälkeen ja hänellä on syntymästään lähtien oikeus nimeen ja kansalaisuuteen. Lisäksi määrätään, että lapsella on oikeus tuntea vanhempansa sekä olla näiden hoidettavana. Sopimusvaltioilla on erityinen vastuu siitä, että lapsi, josta muutoin tulisi valtioton, saa kansalaisuuden.

8 artiklassa määrätään sopimusvaltioiden velvollisuudesta kunnioittaa lapsen oikeutta säilyttää henkilöllisyytensä, kuten nimensä, kansalaisuutensa ja sukulaissuhteensa, ja avustaa lasta saamaan takaisin henkilöllisyytensä, jos tämä on laittomasti riistetty.

9 artiklassa käsitellään sopimusvaltioiden velvollisuuksia tilanteissa, joissa lapsi on erottuna vanhemmistaan.

1 kappaleen mukaan lapsi voidaan erottaa vanhemmistaan vain, kun se on lapsen edun mukaista, kuten silloin, kun vanhemmat pahoinpitelevät tai laiminlyövät lasta tai silloin kun vanhemmat asuvat erillään ja on tehtävä päätös lapsen asuinpaikasta.

Henkilöllä, jota erottaminen koskee, tulee olla mahdollisuus olla mukana asian käsittelyssä sekä tuoda esiin omat näkemyksensä. Kun lapsi on erossa vanhemmistaan, on lapsella oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä molempiin vanhempiinsa, paitsi jos se on lapsen edun vastaista. Jos ero johtuu sopimusvaltion aloittamista toimenpiteistä, on sopimusvaltion 4 kappaleen mukaan annettava pyynnöstä lapselle, hänen vanhempalleen tai muulle perheenjäsenelle tieto pois- saolevan oleskelupaikasta, paitsi jos tiedon antaminen on vahingollista lapselle. Tällaisen pyynnön esittäminen ei saa aiheuttaa epäedullisia seurauksia asianosaisille.

10 artikla viittaa 9 artiklaan ja säätelee sopimusvaltioiden velvollisuuksia, kun on kyse lapsen tai vanhempien oikeudesta lähteä maasta tai palata omaan maahansa perheensä jälleenyhdistämiseksi. Hakemukset, jotka koskevat maasta lähtemistä tai maahan palaamista

on käsiteltävä myönteisesti, humanisti ja kii-reellisesti. Sopimusvaltioiden tulee taata, ettei hakemuksesta aiheudu vahingollisia seurauksia asianosaisille.

2 kappaleessa määrätään, että lapsella, jonka vanhemmat asuvat eri valtioissa on oikeus säännöllisesti ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa. Sopimusvaltiot veloitetaan tässä yhteydessä kunnioittamaan lapsen ja vanhempien oikeutta lähteä maasta tai palata omaan maahansa. Oikeus lähteä maasta voidaan evätä ainoastaan, jos laissa on tällaisia määräyksiä tai jos eväminen on välttämätöntä esimerkiksi kansallisen turvallisuuden tai yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi.

11 artiklan mukaan sopimusvaltioiden on ryhdyttävä toimenpiteisiin ehkäistäkseen lasten laittomat maastakuljetukset ja ulkomailta palauttamatta jättämiset. Tässä tarkoituksessa sopimusvaltioiden tulee edistää kahden- ja monenvälisten sopimusten tekemistä tai olemassa oleviin sopimuksiin liittymistä.

12 artikla koskee lapsen oikeutta mielipiteeseen. Sopimusvaltiot veloitetaan takaamaan, että lapsella, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, on oikeus vapaasti ilmaista, lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen, nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Kaikissa lasta koskevissa oikeudellisissa tai hallinnollisissa toimissa on lapselle annettava tilaisuus tulla kuulluksi joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimitelimen välityksellä.

13 artiklassa säädetään, että lapsella on oikeus ilmaista itseään ja hankkia itsenäisesti tietoa. Oikeutta voidaan rajoittaa vain laissa säädetyllä tavalla ja kun se on tarpeellista muiden ihmisten oikeuksien tai maineen kunnioittamiseksi tai muun muassa kansallisen turvallisuuden ja yleisen järjestyksen säilyttämiseksi.

14 artiklan mukaan sopimusvaltioiden on kunnioitettava lapsen oikeutta ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Sopimusvaltioiden tulee myös kunnioittaa vanhempien ja laillisten huoltajien oikeuksia ja velvollisuuksia antaa lapselle hänen kehitystasoaan vastaavaa ohjausta tämän oikeuden käyttämisessä. Vapautta tunnustaa uskontoa ja vakautta voidaan rajoittaa ainoastaan, jos siitä säädetään laissa ja se on välttämätöntä yleisen turvallisuuden, järjestyksen, terveyden ja moraalien säilymiseksi tai muiden ihmisten perusoi-

keuksien suojelemiseksi. Rajoitusten sallivuutta koskeva lauseke vastaa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelemiseksi tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen uskonnonvapautta koskevassa 9 artiklan 2 kappaleessa olevaa lauseketta.

15 artikla koskee lapsen yhdistymisvapautta ja rauhanomaista kokoontumista. Sopimusvaltiot tunnustavat lapselle nämä oikeudet, joiden käyttämistä saa rajoittaa ainoastaan, jos niin on säädetty laissa ja se on välttämätöntä yleisen turvallisuuden, järjestyksen, terveyden ja moraalien säilymiseksi tai muiden ihmisten perusoikeuksien suojelemiseksi.

Yleististä kokouksista annetun lain 1 §:n 1 momentissa (1332/89) vahvistetaan nimenomaan kaikille oikeus kokoontua yleisiin kokouksiin keskustelemaan yleisistä asioista tai muussa luvallisessa tarkoituksessa noudattaen mitä tässä laissa säädetään. Laki ei siten aseta rajoituksia yleiseen kokoukseen osallistumiselle esimerkiksi iän, kansalaisuuden tai kotipaikan perusteella. Lain 2 §:ssä (1332/89) oikeus järjestää yleinen kokous on säännelty rajoitetummin. Yleisen kokouksen saa järjestää täysivaltainen Suomen kansalainen sekä täysivaltainen ulkomaalainen, jolla on kotipaikka Suomessa.

Oikeusministeriö tulee parhaillaan vireillä olevan kokouslain kokonaisuudistuksen valmistelun yhteydessä arvioimaan tarvetta tarkistaa yleisen kokouksen järjestämisoikeutta koskevaa säännöstä. Kokouksenvapauteen läheisesti liittyvää yhdistymisvapautta koskevan yhdistyslain mukaan 15 vuotta täyttänyt alaikäinen voi olla yhdistyksen perustajana. Uudistusta valmisteltaessa joudutaan harkitsemaan, tuleeko 15 vuotta täyttäneelle alaikäiselle antaa oikeus toimia yleisen kokouksen järjestäjänä.

16 artiklan mukaan lasta ei saa kohdella mielivaltaisesti eikä hänen yksityisyyteensä, perheeseensä, kotiinsa tai kirjeenvaihtoonsa saa puuttua laittomasti. Lapsen kunniaa tai mainetta ei myöskään saa laittomasti halventaa. Lapsella on oikeus saada lain suojaa tällaista puuttumista tai halventamista vastaan.

17 artiklassa tunnustetaan joukkotiedotusvälineiden tärkeä merkitys. Sopimusvaltioiden tulee taata, että lapsi saa monenlaista tietoa kansallisista ja kansainvälisistä lähteistä. Eriytyisen tärkeää on tiedon saaminen sellaisesta toiminnasta, joka tähtää lapsen sosiaalisen, henkisen ja moraalisen hyvinvoinnin sekä ruumiillisen terveyden ja mielenterveyden edistä-

miseen. Lopuksi määrätään niistä toimenpiteistä, joihin sopimusvaltioiden tulee ryhtyä, jotta artiklassa esitetyt tavoitteet saavutettaisiin.

18 artikla koskee kasvatusta ja hoitoa. Sopimusvaltioiden tulee tehdä parhaansa varmistukseksi sen periaatteen tunnustamisen, että molemmilla vanhemmilla on yhteinen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä. Artiklan mukaan vanhemmilla tai laillisilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kehityksestä ja kasvatuksesta. Heidän tulee toimia lapsen edun mukaisesti. Sopimusvaltioiden tulee antaa sopivaa apua vanhemmille tai laillisille huoltajille lasten kasvatuksessa sekä huolehtia lastenhuoltolaitosten ja -palvelujen kehittämisestä. Lisäksi sopimusvaltioiden tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin taatakseen, että työssäkäyvien vanhempien lapsilla on oikeus hyödyntää heille tarkoitettuja lastenhoitopalveluita ja -laitoksia.

19 artiklassa käsitellään sopimusvaltioiden velvollisuuksia tilanteissa, joissa lapseen kohdistetaan henkistä tai ruumiillista väkivaltaa, kun lapsi on vanhempiensa tai muun laillisen huoltajan hoidossa.

1 kappaleessa velvoitetaan sopimusvaltiot ryhtymään kaikkiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin, sosiaalisiin ja kasvatuksellisiin toimenpiteisiin suojelun järjestämiseksi tällaista kohdetta vastaan.

2 kappaleessa selitetään, mitä suojelutoimenpiteiden tulee sisältää. Siinä mainitaan muun muassa sosiaalisten ohjelmien luominen lasten ja hänestä huolehtivien henkilöiden tueksi, lasten väärinkäytöstä raportoiminen ja tarvittaessa oikeuslaitoksen asiaan puuttuminen.

20 artikla koskee lasta, joka on tilapäisesti tai pysyvästi vailla perheen turvaa tai jonka edun mukaista ei ole antaa hänen pysyä perhepiirissä.

1 kappaleen mukaan tällaisella lapsella tulee olla oikeus valtion antamaan erityiseen suojeluun ja tukeen.

2 kappaleessa velvoitetaan sopimusvaltiot takaamaan tällaiselle lapselle vaihtoehtoinen hoito kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

3 kappaleessa luetaan esimerkkejä vaihtoehtoisista hoitomuodoista. Siinä mainitaan sijaisperhehoito, islamin lain mukainen kafala, lapseksiotto tai tarvittaessa sijoitus sopivaan lastensuojelulaitokseen. Ratkaisua harkittaessa on huomio kiinnitettävä jatkuvuuden toivottavuuteen lapsen kasvatuksessa ja lapsen etni-

seen, uskonnolliseen, sivistykselliseen ja kielelliseen taustaan.

21 artikla koskee lapseksiottamista. Sopimusvaltiot, jotka tunnustavat lapseksiottamisen, takaavat, että ensisijainen huomio kiinnitetään kaikessa lapsen etuun.

A kohdan mukaan vain toimivaltaiset viranomaiset voivat vahvistaa lapseksiottamisen. Viranomaisten päätöksen tulee perustua soveltuvaan lainsäädäntöön ja menettelytapoihin sekä kaikkiin asiaan liittyviin luotettaviin tietoihin. On otettava huomioon myös lapsen asema ja hänen suhteensa vanhempiinsa, sukulaisiinsa ja laillisiin huoltajiinsa. Lisäksi vaaditaan, että tarvittaessa asianomaiset ovat antaneet tietoisien suostumuksensa lapseksiottamiseen saatuaan asianmukaista ottolapsineuvontaa.

B kohdan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat, että kansainvälistä lapseksiottamista voidaan harkita vaihtoehtoisena hoitomuotona, jos lasta ei voida sijoittaa mihinkään sijaisperheeseen tai ottaa lapseksi tai muulla tavalla hoitaa lapsen omissa maissa.

C kohdassa velvoitetaan sopimusvaltiot takaamaan, että toiseen maahan lapseksi otettava lapsi nauttii vastaavista turvatoimista ja -tasosta kuin kansallisessa lapseksiottamisessa.

D kohdan mukaan ovat sopimusvaltiot velvollisia ryhtymään kaikkiin asianmukaisiin toimiin varmistukseksi, ettei kansainvälinen lapseksiottaminen asiattomasti hyödytä asianosaisia taloudellisesti.

E kohdan mukaan sopimusvaltiot edistävät tämän sopimuksen päämääriä tekemällä tarvittaessa kahden- tai monenvälisiä sopimusjärjestelyjä tai sopimuksia.

22 artikla koskee pakolaislapsia. Tällainen on 1 kappaleen mukaan lapsi, joka kansainvälisen tai kansallisen oikeuden mukaan katsotaan pakolaiseksi. Häneen rinnastetaan pakolaisen asemaa hakeva lapsi. Artiklan määräykset koskevat lasta riippumatta siitä, onko hän yksin, vanhempiensa tai kenen tahansa muun henkilön kanssa. Sopimusvaltioiden tulee ryhtyä toimenpiteisiin, jotta lapsi saisi asianmukaista suojelua ja humanitaarista apua voidakseen nauttia tässä yleissopimuksessa sekä muissa ihmisoikeuksissa ja humanitaarista oikeutta koskevissa kansainvälisissä asiakirjoissa tunnustettuja oikeuksia.

Sopimusvaltiot velvoitetaan osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön, jonka tarkoituksena on jäljittää pakolaislapsen vanhempia ja muita perheenjäseniä ja hankkia pakolaislap-

sen perheen jälleenyhdistämiseksi tarpeellisia tietoja. Jos vanhempia tai muita perheenjäseniä ei löydy, lapsen on saatava sellaista suojelua kuin perheen turvaa pysyvästi tai tilapäisesti vailla olevalle lapselle tämän yleissopimuksen mukaisesti annetaan.

23 artikla koskee vammaista lasta. 1 kappaleessa sopimusvaltiot tunnustavat henkisesti tai ruumiillisesti vammaiselle lapselle oikeuden saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä ihmisarvon mukaisissa oloissa.

2 kappaleessa sopimusvaltiot tunnustavat vammaiselle lapselle oikeuden saada erityishoitoa. Avustaminen ulotetaan myös hänen huollostaan vastaaviin henkilöihin.

3 kappaleessa asetetaan tiettyjä vaatimuksia tällaiselle erityishoidolle ja avustamiselle.

4 kappaleen mukaan sopimusvaltioiden tulee edistää kansainvälisen yhteistyön avulla asianmukaisen tiedon vaihtoa. Tässä on otettava huomioon erityisesti kehitysmaiden tarpeet. Tietojenvaihdon tavoitteena on auttaa kaikkia sopimusvaltioita parantamaan valmiuksiaan ja laajentamaan kokemuksiaan erityisesti muun muassa ehkäisevän terveydenhoidon sekä vammaisten lasten lääketieteellisen, psykologisen ja toiminnallisen hoidon alalla.

24 artiklan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat, että lapsella on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan, sairaahoitoon ja kuntoutukseen. Ne pyrkivät huolehtimaan siitä, että yksikään lapsi ei joudu luopumaan oikeudestaan tällaisiin terveyspalveluihin.

2 kappaleessa luetellaan toimenpiteitä, joihin sopimusvaltioiden tulee erityisesti ryhtyä toteuttaakseen edellä mainitun oikeuden. Näihin kuuluu imeväis- ja lapsikuolleisuuden vähentäminen, lääkärin- ja sairaalahoidon järjestäminen kaikille lapsille, taistelu tauteja ja aliravitsemusta vastaa sekä asianmukaisen terveydenhuollon takaaminen odottaville ja synnyttäneille äideille.

Lisäksi tulee varmistaa, että yhteiskunnan kaikki kerrokset, erityisesti vanhemmat ja lapset saavat tietoa ja opetusta ja että heitä tuetaan käyttämään saamiensa perustietoja lapsen terveydestä ja ravinnosta, rintaruokinnan eduista, ympäristöhygieniasta ja onnettomuuksien ehkäisystä. Tämän ohessa tulee vielä kehittää ehkäisevää terveydenhuoltoa, vanhempainohjausta sekä perhesuunnittelukasvatusta ja -palveluja.

Artiklan 3 kappaleessa mainitaan pyrkimys

päästä eroon lasten terveydelle vahingollisia perinteisiä tavoista.

4 kappaleessa tunnustetaan se, että artiklan tarkoittaman oikeuden toteuttaminen maailmanlaajuisesti voi tapahtua vain asteittain ja valtioiden välisen, erityisesti kehitysmaiden tarpeet huomioon ottavan yhteistyön tuloksena.

25 artiklan mukaan laitokseen tai sijaisperheeseen oman etunsa vuoksi sijoitetulla lapsella on oikeus saada olosuhteensa ajoittain tarkistetuksi.

26 artiklan mukaan lapsella on oikeus sosiaaliturvaan.

Sopimusvaltioiden on huolehdittava siitä, että tämä oikeus myös käytännössä toteutuu.

27 artiklan 1 kappaleessa tunnustetaan lapsen oikeus riittävään elintason. Vanhemmilla tai muilla lapsen huollosta vastaavilla on 2 kappaleen mukaan ensisijainen velvollisuus mahdollisuuksiensa mukaan turvata lapsen kehityksen kannalta riittävät elinolosuhteet.

Sopimusvaltioille annetaan velvollisuus tukea vanhempia ja muita lapsesta vastaavia tämän oikeuden toteuttamisessa muun muassa antamalla näille tarvittavaa aineellista apua.

4 kappaleessa kiinnitetään huomiota lapsen elatusmaksujen saannin turvaamiseen vanhemmilta tai muilta lapsesta taloudellisessa vastuussa olevilta sekä sopimusvaltiossa että ulkomailla. Silloin, kun lapsesta taloudellisessa vastuussa oleva asuu eri maassa kuin lapsi, sopimusvaltiot edistävät kansainvälisiin sopimuksiin liittymistä tai niiden tekemistä sekä muita asianmukaisia järjestelyjä.

28 artiklan 1 kappaleessa sopimusvaltiot tunnustavat jokaisen lapsen oikeuden koulutukseen. Tämä oikeus voidaan toteuttaa asteittain, mutta kaikille yhtäläisten mahdollisuuksien pohjalta. Erityisesti painotetaan pakollista, kaikille maksutonta perusasteen koulutusta, erilaisten keskiasteen koulutusmuotojen kehittämistä ja korkeakouluopintojen saattamista kaikkien ulottuville, kyvyistä riippuen.

2 kappaleessa sopimusvaltiot veloitetaan huolehtimaan siitä, että kurinpito kouluissa tapahtuu lapsen ihmisarvoa kunnioittavalla tavalla sekä sopusoinnussa yleissopimuksen määräysten kanssa.

Kansainvälisen yhteistyön merkitystä etenkin kehitysmaiden kannalta koulutukseen liittyvisä asioissa painotetaan 3 kappaleessa. Pyrkimyksenä on erityisesti tietämättömyyden ja lukutaidottomuuden poistaminen koko maailmasta sekä tieteellisen ja teknisen tiedon ja

nykyaikaisten opetusmenetelmien hyödyntämisen helpottaminen.

29 artiklassa asetetaan lapsen koulutukselle tiettyjä päämääriä, kuten persoonallisuuden ja valmiuksien mahdollisimman täysipainoinen kehittäminen, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien sekä Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden kunnioittaminen, lapsen vanhempien, lapsen asuin- ja synnyinmaan kansallisten arvojen sekä muiden kulttuurien kunnioittaminen, lapsen valmistaminen vastuulliseen elämään ja elinympäristön kunnioittaminen.

2 kappale koskee yksilöiden ja yhteisöjen oikeutta perustaa oppilaitoksia.

30 artiklassa on erityissäännös tiettyihin vähemmistöryhmiin ja alkuperäiskansoihin kuuluvien lasten oikeuksista. Heiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmän jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään.

31 artiklassa sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden lepoon ja vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin.

2 kappaleessa sopimusvaltiot sitoutuvat rohkaisemaan sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamista kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintoihin osallistumiselle.

32 artiklassa sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden tulla suojelluksi taloudelliselta hyväksikäytöltä sekä työnteolta, joka haittaa lapsen koulunkäyntiä tai on vahingollista lapsen terveydelle tai ruumiilliselle, henkiselle, hengelliselle, moraalille tai sosiaaliselle kehitykselle.

Artiklan 2 kappaleessa sopimusvaltiot sitoutuvat tarvittavin, esimerkiksi lainsäädännöllisin, toimin toteuttamaan tämän artiklan periaatteet. Siinä määritellään erityisesti, mistä asioista sopimusvaltioiden on annettava säännöksiä lasten käytöstä työelämässä.

33 artikla sisältää yleisiä määräyksiä lasten suojelemiseksi huumaus- ja psykotrooppisilta aineilta.

34 artikla velvoittaa sopimusvaltioita suojelemaan lasta kaikilta seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston muodoilta. Tässä tarkoituksessa valtioiden on ryhdyttävä kansallisiin ja kansainvälisiin toimenpiteisiin estääkseen a) lapsen suostutteleminen tai pakottamisen laittomiin seksuaalisiin tekoihin; b) lasten hyväksikäytön

prostituutiossa tai muussa laittomassa seksuaalisen toiminnan harjoittamisessa sekä c) lasten hyväksikäytön pornografisissa esityksissä ja aineistoissa.

35 artikla velvoittaa sopimusvaltioita ryhtymään kansallisiin ja kansainvälisiin toimenpiteisiin lasten ryöstämisen, myymisen ja kauppaamisen estämiseksi.

36 artikla on viimeinen lapsen hyväksikäytön kieltävistä artikloista. Siinä veloitetaan sopimusvaltioita suojelemaan lasta kaikilta muiltakin hänen hyvinvointiaan jollakin tavoin uhkaavilta hyväksikäytön muodoilta.

37 artikla kieltää lasten kiduttamisen ja kohtelemisen julmalla, epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla. Alle 18-vuotiaana tehdyistä rikoksista ei artiklan mukaan saa langettaa kuolemanrangaistusta tai sellaista elinkautista tuomiota, josta ei ole vapautumismahdollisuutta.

Artikla sisältää myös määräyksiä vapaudenriiston kohteiksi joutuneiden lasten kohtelusta. Vapaudenriisto ei saa olla laitton tai mielivaltaisen ja siihen tulee turvautua vasta viimeisenä keinona. Lasta on kohdeltava inhimillisesti ja lapsella on pääsääntöisesti oikeus pitää yhteyttä perheenjäseniinsä kirjeitse ja vierailukäynnin. Lapsella on myös oikeus pikaiseen oikeusapuun sekä oikeus kiistää vapaudenriiston laillisuus tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen, riippumattoman ja puolueettoman viranomaisen edessä ja saada pikainen päätös tällaisessa asiassa.

Artiklan c kohdan mukaan vapaudenriiston kohteeksi joutunut lapsi on pidettävä erillään aikuisista, paitsi jos katsotaan olevan lapsen edun mukaista menetellä toisin. Rangaistusten täytäntöönpanoa koskevan asetuksen 3 luvun 2 §:n pykälän 1 momentin mukaan vankeja sijoitettaessa on otettava huomioon mm. vangen ikä, mutta periaatteessa Suomessa voimassa oleva lainsäädäntö sallii alle 18-vuotiaiden sijoittamisen kärsimään vapausrangaistusta yhdessä aikuisvankien kanssa.

Artiklan c kohdan määräys vastaa kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 10 artiklan 2 kappaleen b kohtaa ja 3 kappaleen viimeisessä virkkeessä olevaa määräystä. Ratifioidessaan yleissopimuksen Suomi teki varauksen, jossa ilmoitettiin, että vaikka nuoret rikoksenteijät säännönmukaisesti pidetään erillään aikuisista, Suomi ei katso tarkoituksenmukaiseksi omak-sua ehdotonta kieltoa, joka ei sallisi joustavia

järjestelyjä. Tarkoituksena on nyt tehdä vastaavanlainen varauma.

38 artikla koskee lapsia ja aseellisia konflikteja. 1 kappaleessa sopimusvaltiot sitoutuvat kunnioittamaan niitä kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sääntöjä, jotka soveltuvat valtioon aseellisissa konflikteissa ja joilla on merkitystä lapsen kannalta.

Alle 15-vuotiaiden osallistuminen vihollisuuksiin tulee estää. Samoin on pidättäydyttävä värväämistä heitä asevoimiin. Värvätessään 15—18-vuotiaita henkilöitä valtiot pyrkivät antamaan etusijan ikäryhmän vanhimille.

Lapsia, joihin aseellinen selkaus vaikuttaa, tulee suojella kansainväliseen humanitaariseen oikeuteen sisältyvien siviiliväestön suojelua aseellisissa konflikteissa koskevien velvoitteiden mukaisesti.

39 artiklassa asetetaan sopimusvaltioille velvollisuus kaikin keinoin edistää ihmisoikeusloukkauksen, laiminlyönnin tai muun sellaisen uhriksi joutuneen lapsen ruumiillista ja henkistä toipumista sekä yhteiskunnallista sopeutumista ympäristössä, joka edistää lapsen terveyttä, itsekunnioitusta ja ihmisarvoa.

40 artikla sisältää oikeudenkäyntimenettelyä koskevat määräykset. 1 kappaleessa taataan yleisesti lapselle, jonka väitetään syyllistyneen rikoslain rikkomiseen, jota siitä syytetään tai jonka on todettu rikkoneen rikoslakia, oikeus tulla kohdelluksi tietyllä mm. lapsen ihmisarvon, iän ja lapsen yhteiskunnallisen sopeutumisen edistämisen huomioon ottavalla tavalla.

2 kappaleessa täsmennetään keinoja, joilla tämä oikeus pyritään toteuttamaan. Sopimusvaltioiden tulee erityisesti taata taannehtivuuskiellon ja laillisuusperiaatteen, syyttömyysoletaman sekä kuulemisperiaatteen noudattaminen. Lapselle on viipymättä ilmoitettava, mistä häntä syytetään, ja hänellä on oikeus saada apua puolustuksensa valmistelussa ja sen esittämisessä. Lapsen on myös viipymättä saatava asiansa toimivaltaisen ja puolueettoman viranomaisen tai oikeudellisen elimen päätettäväksi, ja asiassa tulee olla muutoksenhakuoikeus. Lasta ei saa pakottaa todistamaan tai tunnustamaan syyllisyyttään. Lapsella on edelleen oikeus maksuttomaan tulkkiapuun ja hänen yksityisyyttään on oikeuskäsittelyn kaikissa vaiheissa kunnioitettava.

Kolmannessa kappaleessa velvoitetaan sopimusvaltioita erityisesti säättämään rikosoikeudellista vastuuta koskeva vähimmäisikäraja sekä ryhtymään nuorten rikollisten kohdalla

aina, mikäli mahdollista, muihin kuin oikeudellisiin toimiin. Muutenkin valtioiden tulee pyrkiä siihen, että lainsäädännössä, viranomaisten toiminnassa ja laitoksia perustettaessa otetaan huomioon tässä artiklassa tarkoitettujen lasten erityistarpeet.

Lisäksi valtioita velvoitetaan 4 kappaleessa huolehtimaan siitä, että lapsia kohdellaan heidän hyvinvoinnilleen sopivalla sekä heidän olosuhteisiinsa ja rikkomukseensa oikeassa suhteessa olevalla tavalla.

41 artiklassa ilmaistaan yleissopimuksen toissijaisuus lapsen etua paremmin toteuttavien, sopimusvaltion lainsäädäntöön tai sopimusvaltioon nähden voimassa olevaan kansainväliseen oikeuteen sisältyvien määräysten suhteen.

II OSA

42 artikla velvoittaa sopimusvaltioita tiedottamaan mahdollisimman tehokkaasti yleissopimuksen sisällöstä sekä lapsille että aikuisille.

43 artiklalla perustetaan lapsen oikeuksien komitea. Artikla sisältää komitean jäsenen määrää ja valintaa sekä komitean menettelytapoja ja kokoontumista koskevat määräykset.

Komiteaan kuuluu 10 jäsentä, jotka valitaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin koollekutsumassa kokouksessa salaisilla vaaleilla. Vaalin perustana on pääsihteerin laatima ehdokasluettelo, johon kukin sopimusvaltio voi nimetä yhden kansalaisensa. Jäsenien valinnassa on kiinnitettävä huomiota ehdokkaiden asian-
tuntemukseen sekä tasapuoliseen maantieteelliseen jakaumaan. Jäsenet toimivat komiteassa henkilökohtaisessa ominaisuudessaan.

Komitean jäsenet valitaan ensimmäisen keran viimeistään kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun yleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan ja sen jälkeen joka toinen vuosi. Jäsenien toimikausi kestää neljä vuotta ja heidät voidaan myös valita uudelleen. Komitean jäsenen kuoltua, erottua tai ilmoitettua, ettei voi hoitaa komitean antamia tehtäviä, sopimusvaltio voi nimittää toisen kelpoisuusvaatimukset täyttävän kansalaisensa jäsenen tilalle tämän jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Komitea kokoontuu vuosittain. Jäsenet saavat palkkaa Yhdistyneiden Kansakuntien varoista yleiskokouksen päättämin ehdoin.

Yleissopimuksen noudattamista valvotaan 44 artiklan mukaisella raportointimenettelyllä.

Sopimusvaltiot ovat sen mukaan velvollisia antamaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin välityksellä komitealle säännöllisesti raportin niistä toimenpiteistä, joihin valtiossa on ryhdytty sopimuksessa mainittujen oikeuksien toteuttamiseksi sekä siitä, miten näiden oikeuksien nauttimisessa on edistytty. Artikla sisältää myös raporttien sisältöä koskevia täsmällisempiä määräyksiä, sekä myöntää sopimusvaltioille helpotuksia perusteellisen ensiraportin jälkeisessä jatkoraportoinnissa ja toisaalta oikeuttaa komitean vaatimaan valtioilta tarvitsemaansa lisäselvitystä. Sopimusvaltioiden tulee julkistaa komitealle toimittamansa raportit laajasti omassa maassaan. Komitea raportoi toiminnastaan edelleen Yhdistyneiden Kansakuntien talous- ja sosiaali-neuvostolle.

45 artikla sisältää määräyksiä lapsen oikeuksien komitean, Yhdistyneiden Kansakuntien erityisjärjestöjen ja muiden toimielinten sekä UNICEF:in välisestä yhteistyöstä yleissopimuksen soveltamisalalla. Artiklan d kohdan mukaan komitea voi tehdä 44 ja 45 artiklan mukaisesti saatuihin tietoihin perustuvia ehdotuksia ja yleisiä suosituksia, jotka yhdessä sopimusvaltioiden mahdollisten huomioiden kanssa toimitetaan asianosaisille valtioille sekä yleiskokoukselle.

III OSA

46—54 artiklat sisältävät tavanomaiset loppumääräykset yleissopimuksen allekirjoittamisesta ja ratifioimisesta, siihen liittymisestä, yleissopimuksen voimaantulosta ja muuttamisesta, varaumien tekemisestä, irtisanomisesta sekä sen tallettamisesta.

2. Voimaantulo

Lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun ratifioimiskirja on talletettu Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

Esitykseen liittyvä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin yleissopimus.

3. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Suomen lainsäädännön taso vastaa hyvin yleissopimuksessa asetettuja velvoitteita. Yleissopimukseen sisältyy kuitenkin monta sellaista yksilön oikeusasemaan keskeisesti vaikuttavaa määräystä, jotka Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan on toteutettava lain tasolla. Lisäksi yleissopimus käsittelee asioita, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain (670/51) 13 §:n 1 momentin nojalla kuuluvat Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövallan piiriin. Yleissopimuksen useat määräykset on tämän vuoksi katsottava kuuluvan hallitusmuodon 33 §:ssä tarkoitettulla tavalla lainsäädännön alaan.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne Yhdistyneiden kansakuntien 44. yleiskokouksen 20 päivänä marraskuuta 1989 hyväksymän lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

New Yorkissa 20 päivänä marraskuuta 1989 tehdyn lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin siitä on sovittu.

2 §

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1990

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ulkoasiainministeri *Pertti Paasio*

*(Suomennos)***YLEISSOPIMUS****lapsen oikeuksista****CONVENTION****on the Rights of the Child****Preamble**

Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot,

ottavat huomioon, että Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa julistettujen periaatteiden mukaisesti koko ihmiskunnan kaikkien jäsenten synnynnäisen arvon sekä yhtäläisten ja luovuttamattomien oikeuksien tunnustaminen on vapauden, oikeudenmukaisuuden ja rauhan perusta maailmassa,

muistavat, että Yhdistyneiden Kansakuntien kansat ovat peruskirjassa vahvistaneet uskonsa ihmisen perusoikeuksiin, arvoon ja merkitykseen ja ovat päättäneet edistää sosiaalista kehitystä ja parempia elinoloja vapaammissa oloissa,

tunnustavat, että Yhdistyneet Kansakunnat on ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja kansainvälisissä ihmisoikeuksien yleissopimuksissa julistanut ja sopinut, että jokainen ihminen on oikeutettu niissä tunnustettuihin oikeuksiin ja vapauksiin ilman minäänlaista rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, syntymään tai muuhun seikkaan perustuvaa erotusta,

palauttavat mieliin, että ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa Yhdistyneet Kansakunnat on julistanut lasten olevan oikeutettuja erityiseen huolenpitoon ja apuun,

ovat vakuuttuneita siitä, että perheellä, joka on yhteiskunnan perusr ryhmä ja sen kaikkien jäsenten ja erityisesti lasten hyvinvoinnin ja kasvun luonnollinen ympäristö, on oikeus saada tarvittavaa suojelua ja apua niin että se pystyy täydellisesti hoitamaan velvollisuutensa yhteiskunnassa,

The States Parties to the present Convention,

Considering that, in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations, recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world,

Bearing in mind that the peoples of the United Nations have, in the Charter, reaffirmed their faith in fundamental human rights and in the dignity and worth of the human person, and have determined to promote social progress and better standards of life in larger freedom,

Recognizing that the United Nations has, in the Universal Declaration of Human Rights and in the International Covenants on Human Rights, proclaimed and agreed that everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth therein, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status,

Recalling that, in the Universal Declaration of Human Rights, the United Nations has proclaimed that childhood is entitled to special care and assistance,

Convinced that the family, as the fundamental group of society and the natural environment for the growth and well-being of all its members and particularly children, should be afforded the necessary protection and assistance so that it can fully assume its responsibilities within the community,

tunnustavat, että lapsen tulisi persoonallisuutensa täysipainoisen ja sopusointuisen kehityksen vuoksi kasvaa perheessä onnellisuuden, rakkauden ja ymmärtämyksen ilmapiirissä.

ottavat huomioon, että lapsen tulisi olla täysin valmis elämään itsenäistä elämää yhteiskunnassa ja häntä tulisi kasvattaa Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa julistettujen ihanteiden hengessä sekä erityisesti rauhan, ihmisarvon, suvaitsevaisuuden, vapauden, tasa-arvon ja solidaarisuuden hengessä,

muistavat, että erityisen huolenpidon ulottaminen lapseen on todettu Geneven lapsen oikeuksien julistuksessa vuonna 1924 ja Yhdistyneiden Kansakuntien vuonna 1959 hyväksymässä lapsen oikeuksien julistuksessa sekä tunnustettu ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa (erityisesti sen 23 ja 24 artiklassa), taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa (erityisesti sen 10 artiklassa) ja lasten hyvinvoinnista huolehtivien erityisjärjestöjen ja kansainvälisten järjestöjen säännöissä ja asiaan liittyvissä asiakirjoissa,

muistavat, kuten Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen 20 päivänä marraskuuta 1959 hyväksymässä lapsen oikeuksien julistuksessa todetaan, että ”lapsi ruumiillisen ja henkisen kypsyttämättömyytensä vuoksi tarvitsee erityistä suojelua ja huolenpitoa, siihen luettuna asianmukainen hoito sekä ennen syntymää että sen jälkeen”

palauttavat mieliin julistuksen sosiaalisista ja oikeudellisista periaatteista lasten huollossa ja suojelussa, erityisesti sijaishuollossa sekä kansallisessa että kansainvälisessä lapseksiottamisessa, Yhdistyneiden Kansakuntien vähimmäis-säännökset nuoriso-oikeudesta (”Beijingin säännöt”) ja julistuksen naisten ja lasten suojelusta hätätilanteissa ja aseellisissa selkkauksissa,

tunnustavat, että kaikissa maailman maissa elää lapsia erittäin vaikeissa oloissa ja että tällaiset lapset tulee erityisesti ottaa huomioon,

ottavat asianmukaisesti huomioon kunkin kansan perinteiden ja kulttuurin merkityksen lapsen suojelussa ja tasapainoisessa kehityksessä,

Recognizing that the child, for the full and harmonious development of his or her personality, should grow up in a family environment, in an atmosphere of happiness, love and understanding,

Considering that the child should be fully prepared to live an individual life in society, and brought up in the spirit of the ideals proclaimed in the Charter of the United Nations, and in particular in the spirit of peace, dignity, tolerance, freedom, equality and solidarity,

Bearing in mind that the need to extend particular care to the child has been stated in the Geneva Declaration of the Rights of the Child of 1924 and in the Declaration of the Rights of the Child adopted by the General Assembly on 20 November 1959 and recognized in the Universal Declaration of Human Rights, in the International Covenant on Civil and Political Rights (in particular in articles 23 and 24), in the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (in particular in article 10) and in the statutes and relevant instruments of specialized agencies and international organizations concerned with the welfare of children,

Bearing in mind that, as indicated in the Declaration of the Rights of the Child, ”the child, by reason of his physical and mental immaturity, needs special safeguards and care, including appropriate legal protection, before as well as after birth”,

Recalling the provisions of the Declaration on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with Special Reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally; the United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules); and the Declaration on the Protection of Women and Children in Emergency and Armed Conflict,

Recognizing that, in all countries in the world, there are children living in exceptionally difficult conditions, and that such children need special consideration,

Taking due account of the importance of the traditions and cultural values of each people for the protection and harmonious development of the child,

tunnustavat kansainvälisen yhteistyön merkityksen lasten olojen parantamiseksi kaikissa maissa, erityisesti kehitysmaissa,

ovat sopineet seuraavasta:

I osa

1 artikla

Tässä ylesisopimuksessa lapsella tarkoitetaan jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä, ellei lapsen soveltuvien lakien mukaan täysi-ikäisyyttä saavuteta aikaisemmin.

2 artikla

1. Sopimusvaltiot kunnioittavat ja takaavat tässä yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet kaikille niiden lainkäyttövallan alaisille lapsille ilman minkäänlaista lapsen, hänen vanhempiansa tai muun laillisen huoltajansa rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen, syntyperään tai muuhun seikkaan perustuvaa erottelua.

2. Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin toimiin varmistaakseen, että lasta suojellaan kaikenlaiselta syrjinnältä ja rangaistukselta, jotka perustuvat hänen vanhempiansa, laillisten huoltajiensa tai muiden perheenjäsentensä asemaan, toimintaan, mielipiteisiin tai vakaumuksiin.

3 artikla

1. Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

2. Sopimusvaltiot sitoutuvat takaamaan lapselle hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelun ja huolenpidon ottaen huomioon hänen vanhempiansa, laillisten huoltajiensa tai muiden hänestä oikeudellisessa vastuussa olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet. Tähän pyrkiessään sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädäntö- ja hallintotoimiin.

3. Sopimusvaltiot takaavat, että lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavat laitokset ja palvelut noudattavat toimivaltaisten viran-

Recognizing the importance of international co-operation for improving the living conditions of children in every country, in particular in the developing countries,

Have agreed as follows:

PART I

Article 1

For the purposes of the present Convention, a child means every human being below the age of eighteen years unless, under the law applicable to the child, majority is attained earlier.

Article 2

1. States Parties shall respect and ensure the rights set forth in the present Convention to each child within their jurisdiction without discrimination of any kind, irrespective of the child's or his or her parent's or legal guardian's race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national, ethnic or social origin, property, disability, birth or other status.

2. States Parties shall take all appropriate measures to ensure that the child is protected against all forms of discrimination or punishment on the basis of the status, activities, expressed opinions, or beliefs of the child's parents, legal guardians, or family members.

Article 3

1. In all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be a primary consideration.

2. States Parties undertake to ensure the child such protection and care as is necessary for his or her well-being, taking into account the rights and duties of his or her parents, legal guardians, or other individuals legally responsible for him or her, and, to this end, shall take all appropriate legislative and administrative measures.

3. States Parties shall ensure that the institutions, services and facilities responsible for the care or protection of children shall conform

omaisten antamia määräyksiä, jotka koskevat erityisesti turvallisuutta, terveyttä, henkilökunnan määrää ja soveltuvuutta sekä henkilökunnan riittävää valvontaa.

4 artikla

Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi. Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteuttamiseksi sopimusvaltiot ryhtyvät mahdollisimman täysimääräisesti tällaisiin toimiin käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan ja tarvittaessa kansainvälisen yhteistyön puitteissa.

5 artikla

Sopimusvaltiot kunnioittavat vanhempien tai paikallisen tavan mukaisen suurperheen tai yhteisön, laillisten holhoojien ja huoltajien tai muiden lapsesta oikeudellisesti vastuussa olevien henkilöiden vastuuta, oikeuksia ja velvollisuuksia tarjota lapselle hänen kehittyvien valmiuksiensa mukaisesti asianmukaista ohjausta ja neuvoa tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien käyttämiseksi.

6 artikla

1. Sopimusvaltiot tunnustavat, että jokaisella lapsella on synnynnäinen oikeus elämään.

2. Sopimusvaltiot takaavat lapselle henkiinjäämisen ja kehittymisen edellytykset mahdollisimman täysimääräisesti.

7 artikla

1. Lapsi on rekisteröitävä heti syntymänsä jälkeen, ja hänellä on syntymästään lähtien oikeus nimeen ja kansalaisuuteen sekä mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan.

2. Sopimusvaltiot takaavat näiden oikeuksien toteuttamisen kansallisen lainsäädäntönsä ja asiaankuuluvissa kansainvälisissä asiakirjoissa määriteltujen veloitteidensa mukaisesti etenkin silloin, kun lapsi muuten olisi kansalaisuudeton.

8 artikla

1. Sopimusvaltiot sitoutuvat kunnioittamaan lapsen oikeutta säilyttää henkilöllisyytensä, myös kansalaisuutensa, nimensä ja sukulais-

with the standards established by competent authorities, particularly in the areas of safety, health, in the number and suitability of their staff, as well as competent supervision.

Article 4

States Parties shall undertake all appropriate legislative, administrative, and other measures for the implementation of the rights recognized in the present Convention. With regard to economic, social and cultural rights, States Parties shall undertake such measures to the maximum extent of their available resources and, where needed, within the framework of international co-operation.

Article 5

States Parties shall respect the responsibilities, rights and duties of parents or, where applicable, the members of the extended family or community as provided for by local custom, legal guardians or other persons legally responsible for the child, to provide, in a manner consistent with the evolving capacities of the child, appropriate direction and guidance in the exercise by the child of the rights recognized in the present Convention.

Article 6

1. States Parties recognize that every child has the inherent right to life.

2. States Parties shall ensure to the maximum extent possible the survival and development of the child.

Article 7

1. The child shall be registered immediately after birth and shall have the right from birth to a name, the right to acquire a nationality and, as far as possible, the right to know and be cared for by his or her parents.

2. States Parties shall ensure the implementation of these rights in accordance with their national law and their obligations under the relevant international instruments in this field, in particular where the child would otherwise be stateless.

Article 8

1. States Parties undertake to respect the right of the child to preserve his or her identity, including nationality, name and family

suhteensa niin kuin lainsäädännössä niistä määrätään ilman, että niihin puututaan laittomasti.

2. Milloin lapselta on laittomasti riistetty hänen henkilöllisyytensä osittain tai kokonaan, sopimusvaltioiden on annettava hänelle asianmukaista apua ja suojelua pyrkimyksensä nopeasti palauttaa lapselle hänen henkilöllisyytensä.

9 artikla

1. Sopimusvaltiot takaavat, ettei lasta eroteta vanhemmistaan heidän tahtonsa vastaisesti paitsi, kun toimivaltaiset viranomaiset, joiden päätökset voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittaviksi, toteavat soveltuvien lakien ja menettelytapojen mukaisesti sen olevan lapsen edun mukaista.

Tällainen päätös saattaa olla tarpeellinen erityistapauksessa, kuten lapsen vanhempien pahoinpidellessä tai laiminlyödessä lasta tai kun vanhemmat asuvat erillään ja on tehtävä päätös lapsen asuinpaikasta.

2. Kaikille asianosaisille on annettava mahdollisuus 1 kappaleessa tarkoitetuissa toimissa osallistua asian käsittelyyn ja tuoda siinä julki näkökantansa.

3. Sopimusvaltiot kunnioittavat vanhemmistaan tai vanhemmistaan erossa asuvan lapsen oikeutta ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa säännöllisesti, paitsi jos se on lapsen edun vastaista.

4. Mikäli tällainen ero aiheutuu sopimusvaltion aloittamista toimenpiteistä, kuten lapsen vanhemman tai vanhempien pidätyksestä, vangitsemista, maanpakoon määräämisestä, karkotuksesta tai kuolemasta (mukaanlukien valtion huostassa olevan henkilön mistä tahansa syystä aiheutuva kuolema), tämän sopimusvaltion on annettava pyynnöstä lapselle, hänen vanhemmalleen tai milloin aiheellista, muulle perheenjäsenelle olennaiset tiedot poissaolevan perheenjäsenen olinpaikasta, paitsi jos tiedon antaminen saattaisi vahingoittaa lapsen hyvinvointia. Sopimusvaltioiden on edelleen varmistettava, ettei tällaisen pyynnön esittäminen sinänsä aiheuta epäedullisia seurauksia asianosaisille.

10 artikla

1. Sopimusvaltioille 9 artiklan 1 kappaleessa asetettujen velvoitteiden mukaisesti on lapsen

relations as recognized by law without unlawful interference.

2. Where a child is illegally deprived of some or all of the elements of his or her identity, States Parties shall provide appropriate assistance and protection, with a view to speedily re-establishing his or her identity.

Article 9

1. States Parties shall ensure that a child shall not be separated from his or her parents against their will, except when competent authorities subject to judicial review determine, in accordance with applicable law and procedures, that such separation is necessary for the best interests of the child. Such determination may be necessary in a particular case such as one involving abuse or neglect of the child by the parents, or one where the parents are living separately and a decision must be made as to the child's place of residence.

2. In any proceedings pursuant to paragraph 1 of the present article, all interested parties shall be given an opportunity to participate in the proceedings and make their views known.

3. States Parties shall respect the right of the child who is separated from one or both parents to maintain personal relations and direct contact with both parents on a regular basis, except if it is contrary to the child's best interests.

4. Where such separation results from any action initiated by a State Party, such as the detention, imprisonment, exile, deportation or death (including death arising from any cause while the person is in the custody of the State) of one or both parents or of the child, that State Party shall, upon request, provide the parents, the child or, if appropriate, another member of the family with the essential information concerning the whereabouts of the absent member(s) of the family unless the provision of the information would be detrimental to the well-being of the child. States Parties shall further ensure that the submission of such a request shall of itself entail no adverse consequences for the person(s) concerned.

Article 10

1. In accordance with the obligation of States Parties under article 9, paragraph 1,

tai hänen vanhempiensa hakemukset jotka koskevat sopimusvaltioon saapumista tai sieltä lähtemistä perheen jälleenyhdistämiseksi käsiteltävä myönteisesti, humanisti ja kiireellisesti. Sopimusvaltiot takaavat lisäksi, että tällaisen hakemuksen esittämisestä ei ole epäedullisia seurauksia hakijoille eikä heidän perheenjäsenilleen.

2. Lapsella, jonka vanhemmat asuvat eri valtioissa, on oikeus säännöllisesti ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä molempiin vanhempiinsa, paisi poikkeuksellisissa tapauksissa. Tässä tarkoituksessa ja sopimusvaltioille 9 artiklan 1 kappaleessa asetetun velvoitteen mukaisesti sopimusvaltioiden on kunnioitettava lapsen ja hänen vanhempiensa oikeutta lähteä mistä tahansa maasta, myös omasta maastaan, ja saapua omaan maahansa. Oikeudelle lähteä maasta voidaan asettaa vain sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä kansallisen turvallisuuden, yleisen järjestyksen (ordre public), väestön terveyden ja moraalien tai muiden ihmisten oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi ja jotka ovat sopusoinnussa tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien kanssa.

11 artikla

1. Sopimusvaltiot ryhtyvät toimiin ehkäisytäkseen lasten laittomat maastakuljetukset ja ulkomailta palauttamatta jättämiset.

2. Tässä tarkoituksessa sopimusvaltiot edistävät kahden- ja monenvälisen sopimusten tekemistä tai olemassa oleviin sopimuksiin liittymistä.

12 artikla

1. Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

2. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.

applications by a child or his or her parents to enter or leave a State Party for the purpose of family reunification shall be dealt with by States Parties in a positive, humane and expeditious manner. States Parties shall further ensure that the submission of such a request shall entail no adverse consequences for the applicants and for the members of their family.

2. A child whose parents reside in different States shall have the right to maintain on a regular basis, save in exceptional circumstances personal relations and direct contacts with both parents. Towards that end and in accordance with the obligation of States Parties under article 9, paragraph 2, States Parties shall respect the right of the child and his or her parents to leave any country, including their own, and to enter their own country. The right to leave any country shall be subject only to such restrictions as are prescribed by law and which are necessary to protect the national security, public order (ordre public), public health or morals or the rights and freedoms of others and are consistent with the other rights recognized in the present Convention.

Article 11

1. States Parties shall take measures to combat the illicit transfer and non-return of children abroad.

2. To this end, States Parties shall promote the conclusion of bilateral or multilateral agreements or accession to existing agreements.

Article 12

1. States Parties shall assure to the child who is capable of forming his or her own views the right to express those views freely in all matters affecting the child, the views of the child being given due weight in accordance with the age and maturity of the child.

2. For this purpose, the child shall in particular be provided the opportunity to be heard in any judicial and administrative proceedings affecting the child, either directly, or through a representative or an appropriate body, in a manner consistent with the procedural rules of national law.

13 artikla

1. Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mieliteensä. Tämä oikeus sisältää vapauden hakea, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia yli rajojen suullisessa, kirjallisessa, painetussa, taiteen tai missä tahansa muussa lapsen valitsemassa muodossa.

2. Tämän oikeuden käytölle voidaan asettaa tiettyjä rajoituksia, mutta vain sellaisia, joista säädetään laissa ja jotka ovat välttämättömiä:

a) muiden oikeuksien tai maineen kunnioittamiseksi; tai

b) kansallisen turvallisuuden, yleisen järjestyksen (ordre public), tai väestön terveyden tai moraalin suojelemiseksi.

14 artikla

1. Sopimusvaltiot kunnioittavat lapsen oikeutta ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnon-vapauteen.

2. Sopimusvaltiot kunnioittavat vanhempien ja laillisten huoltajien oikeuksia ja velvollisuuksia antaa lapselle ohjausta hänen oikeutensa käyttämisessä tavalla, joka on sopusoinnussa lapsen kehitystason kanssa.

3. Henkilön vapaudelle tunnustaa uskontoaan tai vakaumustaan voidaan asettaa vain sellaisia rajoituksia, joista säädetään laissa ja jotka ovat välttämättömiä yleisen turvallisuuden, järjestyksen, terveyden ja moraalin tai muiden ihmisten perusoikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi.

15 artikla

1. Sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden yhdistymisvapauteen ja rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen.

2. Näiden oikeuksien käyttämiselle ei saa asettaa muita rajoituksia kuin sellaisia, jotka ovat säädettyjen lakien mukaisia ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansalliselle ja yleiselle turvallisuudelle, yleiselle järjestykselle (ordre public), väestön terveyden tai moraalin suojelemiselle tai muiden ihmisten vapauksien tai oikeuksien suojelemiselle.

16 artikla

1. Lapsen yksityisyyteen, perheeseen, kotiin tai kirjeenvaihtoon ei saa puuttua mielivaltaisesti.

Article 13

1. The child shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of the child's choice.

2. The exercise of this right may be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary:

(a) For respect of the rights or reputations of others; or

(b) For the protection of national security or of public order (ordre public), or of public health or morals.

Article 14

1. States Parties shall respect the right of the child to freedom of thought, conscience and religion.

2. States Parties shall respect the rights and duties of the parents and, when applicable, legal guardians, to provide direction to the child in the exercise of his or her right in a manner consistent with the evolving capacities of the child.

3. Freedom to manifest one's religion or beliefs may be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary to protect public safety, order, health or morals, or the fundamental rights and freedoms of others.

Article 15

1. States Parties recognize the rights of the child to freedom of association and to freedom of peaceful assembly.

2. No restrictions may be placed on the exercise of these rights other than those imposed in conformity with the law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, public order (ordre public), the protection of public health or morals or the protection of the rights and freedoms of others.

Article 16

1. No child shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his or her privacy,

sesti tai laittomasti eikä hänen kunniaansa tai maineensa saa laittomasti halventaa.

2. Lapsella on oikeus lain suojaan tällaiselta puuttumiselta ja halventamiselta.

17 artikla

Sopimusvaltiot tunnustavat joukkotiedotusvälineiden tärkeän tehtävän ja takaavat, että lapsi saa tietoa monenlaisista kansallisista ja kansainvälisistä lähteistä, erityisesti niistä, joiden toiminta tähtää hänen sosiaalisen, hengellisen ja moraalisen hyvinvointinsa sekä ruumiillisen terveytensä ja mielenterveytensä edistämiseen. Tässä tarkoituksessa sopimusvaltiot:

a) rohkaisevat tiedotusvälineitä levittämään lapsen sosiaalista ja sivistyksellistä kehitystä edistävää ja 29 artiklan hengen mukaista tietoa ja aineistoa;

b) rohkaisevat kansainvälistä yhteistyötä erilaisista sivistyksellisistä, kansallisista tai kansainvälisistä lähteistä olevan tällaisen tiedon ja aineiston tuottamiseksi, vaihtamiseksi ja levittämiseksi;

c) rohkaisevat lastenkirjojen tuottamista ja levittämistä;

d) rohkaisevat tiedotusvälineitä kiinnittämään erityistä huomiota vähemmistöryhmiin kuuluvien tai alkuperäiskansojen lasten kielellisiin tarpeisiin;

e) rohkaisevat kehittämään asianmukaisia ohjelmia lasten suojelemiseksi heidän hyvinvoinnilleen vahingolliselta tiedolta ja aineistolta muistaen 13 ja 18 artiklojen määräykset.

18 artikla

1. Sopimusvaltiot pyrkivät parhaansa mukaan takaamaan sen periaatteen tunnustamisen, että vanhemmat vastaavat yhteisesti lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä. Vanhemmilla tai tapauksesta riippuen laillisilla huoltajilla ja holhoojilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä. Lapsen edun on määrättävä heidän toimintansa.

2. Tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien takaamiseksi ja edistämiseksi sopimusvaltiot antavat vanhemmille ja muille laillisille huoltajille asianmukaista apua heidän hoidessaan lastenkasvatustehtävänsä sekä huolehtivat lastensuojelulaitosten ja -palvelujen kehittämisestä.

family, home or correspondence, nor to unlawful attacks on his or her honour and reputation.

2. The child has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

Article 17

States Parties recognize the important function performed by the mass media and shall ensure that the child has access to information and material from a diversity of national and international sources, especially those aimed at the promotion of his or her social, spiritual and moral well-being and physical and mental health. To this end, States Parties shall:

(a) Encourage the mass media to disseminate information and material of social and cultural benefit to the child and in accordance with the spirit of article 29;

(b) Encourage international co-operation in the production, exchange and dissemination of such information and material from a diversity of cultural, national and international sources;

(c) Encourage the production and dissemination of children's books;

(d) Encourage the mass media to have particular regard to the linguistic needs of the child who belongs to a minority group or who is indigenous;

(e) Encourage the development of appropriate guidelines for the protection of the child from information and material injurious to his or her well-being, bearing in mind the provisions of articles 13 and 18.

Article 18

1. States Parties shall use their best efforts to ensure recognition of the principle that both parents have common responsibilities for the upbringing and development of the child. Parents or, as the case may be, legal guardians, have the primary responsibility for the upbringing and development of the child. The best interests of the child will be their basic concern.

2. For the purpose of guaranteeing and promoting the rights set forth in the present Convention, States Parties shall render appropriate assistance to parents and legal guardians in the performance of their child-rearing responsibilities and shall ensure the development of institutions, facilities and services for the care of children.

3. Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin asianmukaisiin toimiin taatakseen, että työssäkäyvien vanhempien lapsilla on oikeus hyödyntää heille tarkoitettuja lastenhoitopalveluita ja -laitoksia.

19 artikla

1. Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin asianmukaisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin, sosiaalisiin ja koulutuksellisiin toimiin suojelakseen lasta kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä tai välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta tai hyväksikäytöltä, mukaanlukien seksuaalinen hyväksikäyttö, silloin kun hän on vanhempansa, muun laillisen huoltajansa tai kenen tahansa muun hoidossa.

2. Tällaisten suojelutoimien tulisi tarvittaessa sisältää tehokkaita menetelmiä sosiaalisten ohjelmien perustamiseksi, joiden avulla lasta ja hänestä huolehtivia henkilöitä tuettaisiin, samoin kuin menetelmiä edellä kuvattujen lasten pahoinpitelytapauksen ehkäisemiseksi, tunnistamiseksi, raportoimiseksi, käsiteltäväksi saattamiseksi, tutkimiseksi, hoitamiseksi ja jatko-seurannaksi sekä tarvittaessa oikeuslaitoksen asiaan puuttumiseksi.

20 artikla

1. Lapselle, joka on tilapäisesti tai pysyvästi vailla perheen turvaa tai jonka edun mukaista ei ole antaa hänen pysyä perhepiirissä, on oikeus valtion antamaan erityiseen suojeluun ja tukeen.

2. Sopimusvaltiot takaavat tällaiselle lapselle vaihtoehtoisen hoidon kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

3. Tämä hoito voi muun muassa olla sijaisperhehoito, islamin lain mukainen kafala, lapsesiotto tai tarvittaessa sijoitus sopivaan lastensuojelulaitokseen. Ratkaisua harkittaessa on asianmukaista huomiota kiinnitettävä jatkuvuuden toivottavuuteen lapsen kasvatuksessa ja lapsen etniseen, uskonnolliseen, sivistykselliseen ja kielelliseen taustaan.

21 artikla

Sopimusvaltiot, jotka tunnustavat tai sallivat lapsesioittamisen, takaavat että kaikessa ensisijainen huomio kiinnitetään lapsen etuun ja ne:

3. States Parties shall take all appropriate measures to ensure that children of working parents have the right to benefit from child-care services and facilities for which they are eligible.

Article 19

1. States Parties shall take all appropriate legislative, administrative, social and educational measures to protect the child from all forms of physical or mental violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation, including sexual abuse, while in the care of parent(s), legal guardian(s) or any other person who has the care of the child.

2. Such protective measures should, as appropriate, include effective procedures for the establishment of social programmes to provide necessary support for the child and for those who have the care of the child, as well as for other forms of prevention and for identification, reporting, referral, investigation, treatment and follow-up of instances of child maltreatment described heretofore, and, as appropriate, for judicial involvement.

Article 20

1. A child temporarily or permanently deprived of his or her family environment, or in whose own best interests cannot be allowed to remain in that environment, shall be entitled to special protection and assistance provided by the State.

2. States Parties shall in accordance with their national laws ensure alternative care for such a child.

3. Such care could include, inter alia, foster placement, kafalah of Islamic law, adoption or if necessary placement in suitable institutions for the care of children. When considering solutions, due regard shall be paid to the desirability of continuity in a child's upbringing and to the child's ethnic, religious, cultural and linguistic background.

Article 21

States Parties that recognize and/or permit the system of adoption shall ensure that the best interests of the child shall be the paramount consideration and they shall:

a) takaavat, että lapseksiottamisen voivat vahvistaa vain toimivaltaiset viranomaiset, jotka soveltuvan lainsäädännön ja menettelytapojensa mukaisesti sekä kaikkien asiaan liittyvien ja luotettavien tietojen perusteella toteavat, että lapseksiottaminen voidaan sallia ottaen huomioon lapsen asema ja hänen suhteensa vanhempiinsa, sukulaisiinsa ja laillisiin huoltajiinsa ja että tarvittaessa asianosaiset ovat antaneet tietoisensa suostumuksensa lapseksiottamiseen saatuaan asianmukaista ottolapsineuvontaa;

b) tunnustavat, että kansainvälistä lapseksiottamista voidaan harkita vaihtoehtoisena hoitomuotona, jos lasta ei voida sijoittaa sijaisperheeseen tai ottaa lapseksi tai millään muulla sopivalla tavalla hoitaa lapsen omassa maassa;

c) takaavat, että toiseen maahan lapseksi-ottettava lapsi nauttii vastaavista turvatoimista ja -tasosta kuin kansallisessa lapseksiottamisessa;

d) ryhtyvät kaikkiin asianmukaisiin toimiin varmistaa, ettei kansainvälinen lapseksiottaminen asiattomasti hyödytä asianosaisia taloudellisesti;

e) edistävät tämän artiklan päämääriä tekemällä tarvittaessa kahden- tai monenvälisiä sopimusjärjestelyjä tai sopimuksia ja pyrkivät siinä yhteydessä takaamaan, että toimivaltaiset viranomaiset ja toimielimet hoitavat lapsen sijoittamisen toiseen maahan.

22 artikla

1. Sopimusvaltiot ryhtyvät tarpeellisiin toimiin taatakseen, että lapsi joka yksin tai yhdessä vanhempiensa tai kenen tahansa muun henkilön kanssa anoo pakolaisen asemaa tai jota pidetään pakolaisena soveltuvien kansainvälisen tai kansallisen oikeuden ja menettelytapojen mukaan, saa asianmukaista suojelua ja humanitaarista apua voidakseen nauttia tässä yleissopimuksessa ja muissa sellaisissa kansainvälisissä ihmisoikeuksia ja humanitaarista oikeutta koskevista asiakirjoissa tunnustettuja oikeuksia, joiden osapuolia kyseiset valtiot ovat.

2. Tämän toteuttamiseksi sopimusvaltiot osallistuvat, siten kuin katsovat tarpeelliseksi, Yhdistyneiden Kansakuntien ja muiden toimivaltaisten, hallitustenvälisten tai Yhdistyneiden

(a) Ensure that the adoption of a child is authorized only by competent authorities who determine, in accordance with applicable law and procedures and on the basis of all pertinent and reliable information, that the adoption is permissible in view of the child's status concerning parents, relatives and legal guardians and that, if required, the persons concerned have given their informed consent to the adoption on the basis of such counselling as may be necessary;

(b) Recognize that inter-country adoption may be considered as an alternative means of child's care, if the child cannot be placed in a foster or an adoptive family or cannot in any suitable manner be cared for in the child's country of origin;

(c) Ensure that the child concerned by inter-country adoption enjoys safeguards and standards equivalent to those existing in the case of national adoption;

(d) Take all appropriate measures to ensure that, in inter-country adoption, the placement does not result in improper financial gain for those involved in it;

(e) Promote, where appropriate, the objectives of the present article by concluding bilateral or multilateral arrangements or agreements, and endeavour, within this framework, to ensure that the placement of the child in another country is carried out by competent authorities or organs.

Article 22

1. States Parties shall take appropriate measures to ensure that a child who is seeking refugee status or who is considered a refugee in accordance with applicable international or domestic law and procedures shall, whether unaccompanied or accompanied by his or her parents or by any other person, receive appropriate protection and humanitarian assistance in the enjoyment of applicable rights set forth in the present Convention and in other international human rights or humanitarian instruments to which the said States are Parties.

2. For this purpose, States Parties shall provide, as they consider appropriate, co-operation in any efforts by the United Nations and other competent intergovernmental organiza-

Kansakuntien kanssa yhteistyössä olevien kansalaisjärjestöjen ponnisteluihin tällaisen lapsen suojelemiseksi ja avustamiseksi sekä pakolaislapsen vanhempien tai muiden perheenjäsenen jäljittämiseksi, jotta saataisiin lapsen ja hänen perheensä jälleenyhdistämisen kannalta välttämättömiä tietoja. Silloin kun vanhempia tai muita perheenjäseniä ei löydetä, lapsen on saatava sellaista suojelua kuin syystä tai toisesta perheen turvaa pysyvästi tai tilapäisesti vailalla olevalle lapselle tämän yleissopimuksen mukaisesti annetaan.

23 artikla

1. Sopimusvaltiot tunnustavat, että henkisesti tai ruumiillisesti vammaisen lapsen tulisi saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä oloissa, jotka takaavat ihmisarvon, edistävät itseluottamusta ja helpottavat lapsen aktiivista osallistumista yhteisönsä toimintaan.

2. Sopimusvaltiot tunnustavat vammaisen lapsen oikeuden saada erikoishoitoa sekä rohkaisevat ja varmistavat avun ulottamisen käytettävissä olevien voimavarojensa mukaisesti siihen oikeutettuihin lapsiin sekä heidän hoivastaan vastaaviin henkilöihin, silloin kun apua on haettu ja kun se soveltuu lapsen tilanteeseen ja hänen vanhempiensa tai muiden hoitajiensa olosuhteisiin.

3. Tunnustaen vammaisen lapsen erityistarpeet tämän artiklan 2 kappaleen määräysten mukaista apua on annettava tarvittaessa kiinnittäen huomiota vanhempien tai lapsen muiden hoitajien varallisuuteen. Apu on suunniteltava varmistamaan vammaisen lapsen mahdollisuus koulunkäyntiin, koulutukseen, terveydenhoito- ja kuntoutuspalveluihin, ammattikoulutukseen ja virkistystoimintaan siten, että lapsi sopeutuu mahdollisimman hyvin häntä ympäröivään yhteiskuntaan ja että hän saavuttaa mahdollisimman korkean yksilökohtaisen kehitystason, sivistyksellinen ja henkinen mukaan luettuina.

4. Sopimusvaltiot edistävät kansainvälisen yhteistyön hengessä asianmukaisen terveydenhoitoa sekä vammaisten lasten lääketieteellistä, psykologista ja toiminnallista hoitoa sekä yleisivistävää ja ammattikoulutusta koskevan tiedon vaihtoa, mukaan lukien myös tietojen levittäminen ja saanti. Tavoitteena on auttaa sopimusvaltioita parantamaan valmiuksiaan ja

tions or non-governmental organizations co-operating with the United Nations to protect and assist such a child and to trace the parents or other members of the family of any refugee child in order to obtain information necessary for reunification with his or her family. In cases where no parents or other members of the family can be found, the child shall be accorded the same protection as any other child permanently or temporarily deprived of his or her family environment for any reason, as set forth in the present Convention.

Article 23

1. States Parties recognize that a mentally or physically disabled child should enjoy a full and decent life, in conditions which ensure dignity, promote self-reliance and facilitate the child's active participation in the community.

2. States Parties recognize the right of the disabled child to special care and shall encourage and ensure the extension, subject to available resources, to the eligible child and those responsible for his or her care, of assistance for which application is made and which is appropriate to the child's condition and to the circumstances of the parents or others caring for the child.

3. Recognizing the special needs of a disabled child, assistance extended in accordance with paragraph 2 of the present article shall be provided free of charge, whenever possible, taking into account the financial resources of the parents or others caring for the child, and shall be designed to ensure that the disabled child has effective access to and receives education, training, health care services, rehabilitation services, preparation for employment and recreation opportunities in a manner conducive to the child's achieving the fullest possible social integration and individual development, including his or her cultural and spiritual development.

4. States Parties shall promote, in the spirit of international co-operation, the exchange of appropriate information in the field of preventive health care and of medical, psychological and functional treatment of disabled children, including dissemination of and access to information concerning methods of rehabilitation, education and vocational services, with the aim

taitojaan sekä laajentamaan kokemuksiaan mailla aloilla. Tässä on erityistä huomiota kiinnitettävä kehitysmaiden tarpeisiin.

24 artikla

1. Sopimusvaltiot tunnustavat, että lapsella on oikeus nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta sekä sairauksien hoitamiseen ja kuntoutukseen tarkoitetuista palveluista. Sopimusvaltiot pyrkivät varmistamaan, ettei yksikään lapsi joudu luopumaan oikeudestaan nauttia tällaisista terveyspalveluista.

2. Sopimusvaltiot pyrkivät tämän oikeuden täysimääräiseen toteuttamiseen ja ryhtyvät asianmukaisiin toimiin erityisesti:

a) vähentääkseen imeväis- ja lapsikuolleisuutta;

b) varmistaakseen, että kaikki lapset saavat välttämättömän lääkärin- ja terveydenhoidon, jossa painottuu perusterveydenhoidon kehittäminen,

c) taistellakseen tauteja ja aliravitsemusta vastaan myös perusterveydenhuollon tasolla, muun muassa käyttämällä helposti saatavilla olevaa teknologiaa ja huolehtimalla riittävän ravintopitoisen ruoan ja puhtaan juomaveden saatavuudesta ottaen huomioon ympäristön pilaantumisen vaarat ja riskit;

d) taatakseen asianmukaisen terveydenhoidon odottaville ja synnyttäneille äideille;

e) varmistaakseen, että yhteiskunnan kaikki kerrokset, erityisesti vanhemmat ja lapset, saavat tietoa ja opetusta ja että heitä tuetaan käyttämään saamiaan perustietoja lapsen terveydestä ja ravinnosta, rintaruokinnan eduista, ympäristöhygieniasta ja onnettomuuksien ehkäisystä;

f) kehittääkseen ehkäisevää terveydenhuoltoa, vanhempainohjausta sekä perhekasvatusta ja -palveluja.

3. Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tehokkaisiin ja tarkoituksenmukaisiin toimiin poistaakseen lasten terveydelle vahingollisia perinteisiä tapoja.

4. Sopimusvaltiot sitoutuvat edistämään ja kannustamaan kansainvälistä yhteistyötä toteuttaakseen asteittain tässä artiklassa tunnusdetun oikeuden toteuttamisen kokonaisuudessaan. Tässä kiinnitetään erityistä huomiota kehitysmaiden tarpeisiin.

of enabling States Parties to improve their capabilities and skills and to widen their experience in these areas. In this regard, particular account shall be taken of the needs of developing countries.

Article 24

1. States Parties recognize the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health and to facilities for the treatment of illness and rehabilitation of health. States Parties shall strive to ensure that no child is deprived of his or her right of access to such health care services.

2. States Parties shall pursue full implementation of this right and, in particular, shall take appropriate measures:

(a) To diminish infant and child mortality;

(b) To ensure the provision of necessary medical assistance and health care to all children with emphasis on the development of primary health care;

(c) To combat disease and malnutrition, including within the framework of primary health care, through, inter alia, the application of readily available technology and through the provision of adequate nutritious foods and clean drinking-water, taking into consideration the dangers and risks of environmental pollution;

(d) To ensure appropriate pre-natal and post-natal health care for mothers;

(e) To ensure that all segments of society, in particular parents and children, are informed, have access to education and are supported in the use of basic knowledge of child health and nutrition, the advantages of breast-feeding, hygiene and environmental sanitation and the prevention of accidents;

(f) To develop preventive health care, guidance for parents and family planning education and services.

3. States Parties shall take all effective and appropriate measures with a view to abolishing traditional practices prejudicial to the health of children.

4. States Parties undertake to promote and encourage international co-operation with a view to achieving progressively the full realization of the right recognized in the present article. In this regard, particular account shall be taken of the needs of developing countries.

25 artikla

Sopimusvaltiot tunnustavat lapselle, jonka toimivaltaiset viranomaiset ovat sijoittaneet hänen huoltonsa järjestämiseksi, hänen suojelemisekseen tai hänen ruumiillisen tai henkisen terveytensä hoitoa varten, oikeuden hänelle annetun hoidon ja hänen sijoitukseensa liittyvien muiden olosuhteiden ajoittaiseen tarkistamiseen.

26 artikla

1. Sopimusvaltiot tunnustavat jokaisen lapsen oikeuden nauttia sosiaaliturvasta, mukaan luettuna sosiaalivakuutus, ja ryhtyvät välttämättömiin toimiin tämän oikeuden täydeksi toteuttamiseksi kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

2. Näitä etuuksia myönnettäessä olisi tarvittaessa otettava huomioon lapsen ja hänen elätkesestaan vastuussa olevien henkilöiden varallisuus ja olosuhteet, kuten myös muut lapsen esittämään tai hänen puolestaan esitettyyn hakemukseen vaikuttavat seikat.

27 artikla

1. Sopimusvaltiot tunnustavat jokaisen lapsen oikeuden hänen ruumiillisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksensä kannalta riittävään elintasoon.

2. Vanhemmilla tai muilla lapsen huollosta vastaavilla on ensisijainen velvollisuus kykijensä ja taloudellisten mahdolluuksiensa mukaisesti turvata lapsen kehityksen kannalta välttämättömät elinolosuhteet.

3. Sopimusvaltiot ryhtyvät kansallisten olosuhteidensa ja varojensa mukaisesti tarpeellisiin toimiin tukeakseen vanhempia ja muita lapsesta vastuussa olevia tämän oikeuden toteuttamisessa sekä antavat tarvittaessa aineellista apua ja tukevat ohjelmia, joissa kiinnitetään huomiota erityisesti ravintoon, vaatetukseen ja asumiseen.

4. Sopimusvaltiot pyrkivät kaikin mahdollisin keinoin turvaamaan lapsen elatusmaksujen saannin vanhemmilta tai muilta lapsesta taloudellisessa vastuussa olevilta niin sopimusvaltiossa kuin ulkomailtakin. Erityisesti silloin kun lapsesta taloudellisessa vastuussa oleva asuu eri maassa kuin lapsi, sopimusvaltiot edistävät kansainvälisiin sopimuksiin liittymistä tai nii-

Article 25

States Parties recognize the right of a child who has been placed by the competent authorities for the purposes of care, protection or treatment of his or her physical or mental health, to a periodic review of the treatment provided to the child and all other circumstances relevant to his or her placement.

Article 26

1. States Parties shall recognize for every child the right to benefit from social security, including social insurance, and shall take the necessary measures to achieve the full realization of this right in accordance with their national law.

2. The benefits should, where appropriate, be granted, taking into account the resources and the circumstances of the child and persons having responsibility for the maintenance of the child, as well as any other consideration relevant to an application for benefits made by or on behalf of the child.

Article 27

1. States Parties recognize the right of every child to a standard of living adequate for the child's physical, mental, spiritual, moral and social development.

2. The parent(s) or others responsible for the child have the primary responsibility to secure, within their abilities and financial capacities, the conditions of living necessary for the child's development.

3. States Parties, in accordance with national conditions and within their means, shall take appropriate measures to assist parents and others responsible for the child to implement this right and shall in case of need provide material assistance and support programmes, particularly with regard to nutrition, clothing and housing.

4. States Parties shall take all appropriate measures to secure the recovery of maintenance for the child from the parents or other persons having financial responsibility for the child, both within the State Party and from abroad. In particular, where the person having financial responsibility for the child lives in a State different from that of the child, States

den tekemistä sekä muiden asianmukaisten järjestelyjen tekemistä.

28 artikla

1. Sopimusvaltiot tunnustavat jokaisen lapsen oikeuden saada opetusta, ja toteuttaakseen tämän oikeuden asteittain ja yhtäläisesti kaikille ne erityisesti:

a) tekevät pakolliseksi perusasteen koulutuksen, jonka tulee olla maksutta kaikkien saatavilla;

b) tukevat erilaisten keskiasteen koulutusmuotojen kehittämistä, mukaan luettuina opinto- ja ammatinvalinnanohjaus, saattavat ne jokaisen lapsen olottuville ja ryhtyvät taroituksenmukaisiin toimenpiteisiin, kuten maksuttoman opetuksen käyttöönottamiseen ja taloudellisen tuen antamiseen sitä tarvitseville;

c) saattavat kaikkiin taroituksenmukaisiin keinoin korkea-asteen koulutuksen kaikkien olottuville heidän kykyjensä perusteella;

d) tuovat opetukseen ja ammattikoulutukseen liittyvän tiedon ja ohjauksen kaikkien lasten saataville ja olottuville;

e) ryhtyvät toimenpiteisiin koulunkäynnin säännöllisyyden edistämiseksi ja koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämiseksi.

2. Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin taatakseen, että kurinpito kouluissa tapahtuu tavalla, joka on lapsen ihmisarvon mukaista ja sopusoinnussa tämän yleissopimuksen kanssa.

3. Sopimusvaltiot edistävät ja kannustavat kansainvälistä yhteistyötä koulutukseen liittyvissä asioissa pyrkien erityisesti poistamaan tietämättömyyden ja lukutaidottomuuden koko maailmasta ja helpottamaan tieteellisen ja teknisen tiedon sekä nykyaikaisten opetusmenetelmien hyödyntämistä. Tässä kiinnitetään erityistä huomiota kehitysmaiden tarpeisiin.

29 artikla

1. Sopimusvaltiot ovat yhtä mieltä siitä, että lapsen koulutuksen tulee pyrkiä:

a) lapsen persoonallisuuden, lahjojen sekä henkisten ja ruumiillisten valmiuksien mahdollisimman täyteen kehittämiseen;

Parties shall promote the accession to international agreements or the conclusion of such agreements, as well as the making of other appropriate arrangements.

Article 28

1. States Parties recognize the right of the child to education, and with a view to achieving this right progressively and on the basis of equal opportunity, they shall, in particular:

(a) Make primary education compulsory and available free to all;

(b) Encourage the development of different forms of secondary education, including general and vocational education, make them available and accessible to every child, and take appropriate measures such as the introduction of free education and offering financial assistance in case of need;

(c) Make higher education accessible to all on the basis or capacity by every appropriate means;

(d) Make educational and vocational information and guidance available and accessible to all children;

(e) Take measures to encourage regular attendance at schools and the reduction of drop-out rates.

2. States Parties shall take all appropriate measures to ensure that school discipline is administered in a manner consistent with the child's human dignity and in conformity with the present Convention.

3. States Parties shall promote and encourage international co-operation in matters relating to education, in particular with a view to contributing to the elimination of ignorance and illiteracy throughout the world and facilitating access to scientific and technical knowledge and modern teaching methods. In this regard, particular account shall be taken of the needs of developing countries.

Article 29

1. States Parties agree that the education of the child shall be directed to:

(a) The development of the child's personality, talents and mental and physical abilities to their fullest potential;

b) ihmisoikeuksien ja perusvapauksien sekä Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan periaatteiden kunnioittamisen kehittämiseen:

c) kunnioituksen edistämiseen lapsen vanhempia, omaa sivistyksellistä identiteettiä, kieltä ja arvoja, lapsen asuin- ja synnyinmaan kansallisia arvoja sekä hänen omastaan poikkeavia kulttuureita kohtaan;

d) lapsen valmistamiseen vastuulliseen elämään vapaassa yhteiskunnassa ymmärryksen, rauhan, suvaitsevaisuuden, sukupuolten välisen tasa-arvon ja kaikkien kansakuntien, etnisten, kansallisten ja uskonnollisten ryhmien sekä alkuperäiskansoihin kuuluvien henkilöiden välisen ystävyyden hengessä;

e) kunnioituksen edistämiseen elinympäristöä kohtaan.

2. Minkään tämän artiklan tai 28 artiklan osan ei pidä tulkita rajoittavan yksilöiden ja yhteisöjen oikeutta perustaa ja johtaa oppilaitoksia edellyttäen kuitenkin aina, että noudatetaan tämän artiklan 1 kappaleessa esitettyjä periaatteita ja vaatimusta, että tällaisessa laitoksissa annetun koulutuksen tulee vastata valtion asettamaa vähimmäistasona.

30 artikla

Niissä maissa, joissa on etnisiä, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöryhmiä tai alkuperäiskansoihin kuuluvia henkilöitä, tällaiseen vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaan kuulavalta lapselta ei saa kieltää oikeutta nauttia yhdessä ryhmän muiden jäsenten kanssa omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään.

31 artikla

1. Sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden lepoon ja vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin.

2. Sopimusvaltiot kunnioittavat ja edistävät lapsen oikeutta osallistua kaikkeen kulttuuri- ja taide-elämään ja kannustavat sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamista kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoihin.

(b) The development of respect for human rights and fundamental freedoms, and for the principles enshrined in the Charter of the United Nations;

(c) The development of respect for the child's parents, his or her own cultural identity, language and values, for the national values of the country in which the child is living, the country from which he or she may originate, and for civilizations different from his or her own;

(d) The preparation of the child for responsible life in a free society, in the spirit of understanding, peace, tolerance, equality of sexes, and friendship among all peoples, ethnic, national and religious groups and persons of indigenous origin;

(e) The development of respect for the natural environment.

2. No part of the present article or article 28 shall be construed so as to interfere with the liberty of individuals and bodies to establish and direct educational institutions, subject always to the observance of the principles set forth in paragraph 1 of the present article and to the requirements that the education given in such institutions shall conform to such minimum standards as may be laid down by the State.

Article 30

In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities or persons of indigenous origin exist, a child belonging to such a minority or who is indigenous shall not be denied the right, in community with other members of his or her group, to enjoy his or her own culture, to profess and practise his or her own religion, or to use his or her own language.

Article 31

1. States Parties recognize the right of the child to rest and leisure, to engage in play and recreational activities appropriate to the age of the child and to participate freely in cultural life and the arts.

2. States Parties shall respect and promote the right of the child to participate fully in cultural and artistic life and shall encourage the provision of appropriate and equal opportunities for cultural, artistic, recreational and leisure activity.

32 artikla

1. Sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden tulla suojelluksi taloudelliselta hyväksikäytöltä sekä sellaiselta työnteolta, joka todennäköisesti vaarantaa tai haittaa hänen koulutustaan tai on vahingollista hänen terveydelleen tai ruumiilliselle, henkiselle, moraalille tai sosiaaliselle kehitykselleen.

2. Sopimusvaltiot ryhtyvät lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin, sosiaalisiin ja koulutuksellisiin toimenpiteisiin taatakseen tämän artiklan toteuttamisen. Tässä tarkoituksessa ja ottaen huomioon muiden kansainvälisten asiakirjojen asiaankuuluvat säännökset sopimusvaltiot erityisesti:

- a) määrittävät vähimmäisikärajan tai -rajat työhön otettaville;
- b) antavat tarpeelliset työaikaa ja työoloja koskevat säännökset; ja
- c) säätävät sopivat rangaistukset ja muut pakotteet taatakseen tämän artiklan tehokkaan täytäntönnäkönnön.

33 artikla

Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin asianmukaisiin toimiin, lainsäädännölliset, hallinnolliset, sosiaaliset ja koulutukselliset toimenpiteet mukaanluettuina, suojellakseen lapsia asiaankuuluissa kansainvälisissä sopimuksissa määriteltyjen huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden luvattomalta käytöltä sekä estääkseen lasten käytön näiden aineiden laittomassa tuotannossa ja kaupassa.

34 artikla

Sopimusvaltiot sitoutuvat suojelemaan lasta kaikilta seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön muodoilta. Tässä tarkoituksessa sopimusvaltiot ryhtyvät erityisesti kaikkiin tarkoituksenmukaisiin kansallisiin sekä kahden- ja monenvälisiin toimenpiteisiin estääkseen:

- a) lapsen houkuttelemisen tai pakottamisen osallistumaan laittomiin seksuaalisiin tekoihin;
- b) lasten hyväksikäytön prostituutiossa tai muussa laittomassa seksuaalisen toiminnan harjoittamisessa;
- c) lasten hyväksikäytön pornografisissa esityksissä tai aineistoissa.

35 artikla

Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarkoituksenmukaisiin kansallisiin sekä kahden- ja mo-

Article 32

1. States Parties recognize the right of the child to be protected from economic exploitation and from performing any work that is likely to be hazardous or to interfere with the child's education, or to be harmful to the child's health or physical, mental, spiritual, moral or social development.

2. States Parties shall take legislative, administrative, social and educational measures to ensure the implementation of the present article. To this end, and having regard to the relevant provisions of other International instruments, States Parties shall in particular:

- (a) Provide for a minimum age or minimum ages for admission to employment;
- (b) Provide for appropriate regulation of the hours and conditions of employment;
- (c) Provide for appropriate penalties or other sanctions to ensure the effective enforcement of the present article.

Article 33

States Parties shall take all appropriate measures, including legislative, administrative, social and educational measures, to protect children from the illicit use of narcotic drugs and psychotropic substances as defined in the relevant international treaties, and to prevent the use of children in the illicit production and trafficking of such substances.

Article 34

States Parties undertake to protect the child from all forms of sexual exploitation and sexual abuse. For these purposes, States Parties shall in particular take all appropriate national, bilateral and multilateral measures to prevent:

- (a) The inducement or coercion of a child to engage in any unlawful sexual activity;
- (b) The exploitative use of children in prostitution or other unlawful sexual practices;
- (c) The exploitative use of children in pornographic performances and materials.

Article 35

States Parties shall take all appropriate national, bilateral and multilateral measures to

nenvälisiin toimenpiteisiin estääkseen lasten ryöstämisen, myynnin ja kauppaamisen mis-
sään tarkoituksessa ja muodossa.

36 artikla

Sopimusvaltiot suojelevat lasta kaikilta muil-
ta hänen hyvinvointiaan jollain tavoin uhkaa-
vilta hyväksikäytön muodoilta.

37 artikla

Sopimusvaltiot takaavat, että

a) lasta ei kiduteta, eikä kohdella tai rangais-
ta julmalla, epäinhimillisellä tai halventavalla
tavalla.

Kuolemanrangaistusta tai elinkautista tuomi-
ota ilman vapauttamismahdollisuutta ei tule
langettaa alle 18-vuotiaana tehdyistä rikoksis-
ta;

b) lapselta ei saa riistää hänen vapauttaan
laittomasti tai mielivaltaisesti. Lapsen pidättä-
misessä, muussa vapaudenriistossa tai vangitse-
misessä tulee noudattaa lakia ja näihin toimiin
on turvauttava vasta viimeisenä ja mahdolli-
simman lyhytaikaisena keinona;

c) vapaudenriiston kohteeksi joutunutta las-
ta on kohdeltava inhimillisesti ja kunnioittaen
syntynäistä ihmisarvoa ottaen huomioon hän-
nen ikäistensä tarpeet. Erityisesti on vapauden-
riiston kohteeksi joutunutta lasta pidettävä
erillään aikuisista, paitsi silloin kun katsotaan
olevan lapsen edun mukaista menetellä toisin.
Jokaisella lapsella on oikeus pitää yhteyttä
perheeseensä kirjeitse ja vierailukäynnein, pait-
si poikkeuksellisissa olosuhteissa;

d) vapaudenriiston kohteeksi joutuneella
lapsella on oikeus pikaiseen oikeus- ja muuhun
apuun samoin kuin oikeus kiistää vapauden-
riiston laillisuus tuomioistuimessa tai muun
toimivaltaisen, riippumattoman ja puolueetto-
man viranomaisen edessä ja oikeus saada pi-
kainen päätös missä tahansa tällaisessa asiassa.

38 artikla

1. Sopimusvaltiot sitoutuvat kunnioittamaan
niitä kansainvälisen humanitäärisen oikeuden
sääntöjä, jotka soveltuvat niihin aseellisissa
selkkauksissa ja joilla on merkitystä lapsen
kannalta, sekä takaamaan kunnioituksen näitä
sääntöjä kohtaan.

prevent the abduction of, the sale of or traffic
in children for any purpose or in any form.

Article 36

States Parties shall protect the child against
all other forms of exploitation prejudicial to
any aspects of the child's welfare.

Article 37

States Parties shall ensure that:

(a) No child shall be subjected to torture or
other cruel, inhuman or degrading treatment
or punishment. Neither capital punishment nor
life imprisonment without possibility of release
shall be imposed for offences committed by
persons below eighteen years of age;

(b) No child shall be deprived of his or her
liberty unlawfully or arbitrarily. The arrest,
detention or imprisonment of a child shall be
in conformity with the law and shall be used
only as a measure of last resort and for the
shortest appropriate period of time;

(c) Every child deprived of liberty shall be
treated with humanity and respect for the
inherent dignity of the human person, and in a
manner which takes into account the needs of
persons of his or her age. In particular, every
child deprived of liberty shall be separated
from adults unless it is considered in the child's
best interest not to do so and shall have the
right to maintain contact with his or her family
through correspondence and visits, save in
exceptional circumstances;

(d) Every child deprived of his or her liberty
shall have the right to prompt access to legal
and other appropriate assistance, as well as the
right to challenge the legality of the depriva-
tion of his or her liberty before a court or
other competent, independent and impartial
authority, and to a prompt decision on any
such action.

Article 38

1. States Parties undertake to respect and to
ensure respect for rules of international
humanitarian law applicable to them in armed
conflicts which are relevant to the child.

2. Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin varmistaakseen, etteivät alle 15-vuotiaat henkilöt suoranaisesti osallistu vihollisuuksiin.

3. Sopimusvaltiot pidättäytyvät värväämästä asevoimiinsa henkilöä, joka ei ole täyttänyt 15 vuotta. Kutsuessaan palvelukseen niitä, jotka ovat täyttäneet 15 vuotta mutta eivät 18 vuotta, sopimusvaltiot pyrkivät antamaan etusijan tämän ikäryhmän vanhimille.

4. Sopimusvaltiot ryhtyvät kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisten siiviliväestön suojelua koskevien velvoitteidensa mukaisesti kaikkiin mahdollisiin toimiin suojellakseen ja hoitakseen lapsia, joihin aseellinen selkkäus vaikuttaa.

39 artikla

Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin asianmukaisiin toimiin edistääkseen minkä tahansa laiminlyönnin, hyväksikäytön, pahoinpitelyn, kidutuksen tai muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen, tai aseellisen selkkäuksen uhriksi joutuneen lapsen ruumiillista ja henkistä toipumista sekä yhteiskunnallista sopeutumista. Toipumisen ja sopeutumisen on tapahduttava ympäristössä, joka edistää lapsen terveyttä, itsekunnioitusta ja ihmisarvoa.

40 artikla

1. Sopimusvaltiot tunnustavat jokaiselle lapselle, jonka väitetään syyllistyneen rikoslain rikkomiseen, jota syytetään siitä tai jonka on todettu sitä rikkoneen, oikeuden tulla kohdelluksi tavalla, joka edistää lapsen ihmisarvoa ja arvokkuutta, joka vahvistaa lapsen kunnioitusta muiden ihmisoikeuksia ja perusvapauksia kohtaan sekä ottaa huomioon lapsen iän ja pyrkimyksen edistää hänen yhteiskunnallista sopeutumistaan ja rakentavan roolin omaksumista yhteiskunnassa.

2. Tämän toteuttamiseksi ja ottaen huomioon kansainvälisten asiakirjojen asiaankuuluvat määräykset sopimusvaltiot takaavat erityisesti, että:

a) lapsen ei väitetä syyllistyneen rikoslain rikkomiseen, häntä ei syytetä siitä tai hänen ei todeta rikkoneen sitä tekojen tai laiminlyöntien perusteella, jotka eivät tekohetkellä olleet kiellettyjä kansallisessa lainsäädännössä tai kansainvälisessä oikeudessa;

2. States Parties shall take all feasible measures to ensure that persons who have not attained the age of fifteen years do not take a direct part in hostilities.

3. States Parties shall refrain from recruiting any person who has not attained the age of fifteen years into their armed forces. In recruiting among those persons who have attained the age of fifteen years but who have not attained the age of eighteen years, States Parties shall endeavour to give priority to those who are oldest.

4. In accordance with their obligations under international humanitarian law to protect the civilian population in armed conflicts, States Parties shall take all feasible measures to ensure protection and care of children who are affected by an armed conflict.

Article 39

States Parties shall take all appropriate measures to promote physical and psychological recovery and social reintegration of a child victim of any form of neglect, exploitation, or abuse; torture or any other form of cruel, inhuman or degrading treatment or punishment; or armed conflicts. Such recovery and reintegration shall take place in an environment which fosters the health, self-respect and dignity of the child.

Article 40

1. States Parties recognize the right of every child alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law to be treated in a manner consistent with the promotion of the child's sense of dignity and worth, which reinforces the child's respect for the human rights and fundamental freedoms of others and which takes into account the child's age and the desirability of promoting the child's reintegration and the child's assuming a constructive role in society.

2. To this end, and having regard to the relevant provisions of international instruments, States Parties shall, in particular, ensure that:

(a) No child shall be alleged as, be accused of, or recognized as having infringed the penal law by reason of acts or omissions that were not prohibited by national or international law at the time they were committed;

b) lapsella, jonka väitetään syyllistyneen tai jota syytetään rikoslain rikkomisesta, on ainakin seuraavat takeet;

i) häntä pidetään syyttömänä, kunnes hänet lain mukaan todetaan syylliseksi;

ii) hänelle on ilmoitettava viipymättä ja suoraan, tai tarvittaessa vanhempiensa tai laillisten huoltajiensa välityksellä häntä vastaan esitetyt syytteet, ja hänellä on oikeus saada oikeusapua tai muuta asianmukaista apua puolustuksensa valmistelussa sekä sen esittämisessä;

iii) hänen on viipymättä saatava lainsäädännön mukaisesti asiansa toimivaltaisen, riippumattoman ja puolueettoman viranomaisen tai oikeudellisen elimen päätettäväksi rehellisessä oikeudenkäynnissä oikeus- tai muun asianmukaisen avustajan läsnäollessa ja ottaen erityisesti huomioon lapsen iän, hänen tilanteensa, hänen valnhempansa tai lailliset holhoojansa tai huoltajansa läsnäollessa, ellei sen todeta olevan lapsen edun vastaista.

iv) häntä ei saa pakottaa todistamaan tai tunnustamaan syyllisyyttään. Hänen on voitava kuulustella tai kuulusteluttaa vastapuolen todistajia sekä saada hänen puolestaan esiintyvät todistajat kutsutuiksi ja kuulustelluiksi tasapuolisuuden nimissä;

v) jos hänen katsotaan rikkoneen lakia, hänellä on oikeus saada tämä päätös ja sen perusteella määrätyt toimenpiteet korkeamman toimivaltaisen, riippumattoman ja puolueettoman viranomaisen tai oikeudellisen elimen käsiteltäväksi lainsäädännön mukaisesti;

vi) hänen on saatava maksutta tulkin apua, jos hän ei ymmärrä tai puhu kieltä, jolla asiaa käsitellään;

vii) hänen yksityisyyttään on kunnioitettava täydellisesti asian käsittelyn kaikissa vaiheissa.

3. Sopimusvaltiot pyrkivät edistämään sellaisten lakien säätämistä, menettelytapojen ja viranomaisten asettamista ja laitosten perustamista, jotka soveltuvat erityisesti lapsiin, joiden väitetään syyllistyneen, joita syytetään tai joiden on todettu rikkoneen rikoslakia, ja erityisesti:

a) säätämällä vähimmäisiän, jota nuorempia lapsia ei pidetä kelpoisina rikkomaan rikoslakia;

b) aina milloin mahdollista ja toivottavaa, ryhtymään muihin kuin oikeudellisiin toimenpiteisiin tällaisten lasten kohdalla, edellyttäen, että ihmisoikeuksia ja oikeusturvaa kunnioitetaan täydellisesti.

(b) Every child alleged as or accused of having infringed the penal law has at least the following guarantees:

(i) To be presumed innocent until proven guilty according to law;

(ii) To be informed promptly and directly of the charges against him or her, and, if appropriate, through his or her parents or legal guardians, and to have legal or other appropriate assistance in the preparation and presentation of his or her defence;

(iii) To have the matter determined without delay by a competent, independent and impartial authority or judicial body in a fair hearing according to law, in the presence of legal or other appropriate assistance and, unless it is considered not to be in the best interest of the child, in particular, taking into account his or her age or situation, his or her parents or legal guardians;

(iv) Not to be compelled to give testimony or to confess guilt; to examine or have examined adverse witnesses and to obtain the participation and examination of witnesses on his or her behalf under conditions of equality;

(v) If considered to have infringed the penal law, to have this decision and any measures imposed in consequence thereof reviewed by a higher competent, independent and impartial authority or judicial body according to law;

(vi) To have the free assistance of an interpreter if the child cannot understand or speak the language used;

(vii) To have his or her privacy fully respected at all stages of the proceedings.

3. States Parties shall seek to promote the establishment of laws, procedures, authorities and institutions specifically applicable to children alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law, and, in particular:

(a) The establishment of a minimum age below which children shall be presumed not to have the capacity to infringe the penal law;

(b) Whenever appropriate and desirable, measures for dealing with such children without resorting to judicial proceedings, providing that human rights and legal safeguards are fully respected.

4. Sen varmistamiseksi, että lapsia kohdellaan heidän hyvinvoinnilleen sopivalla sekä heidän olosuhteisiinsa ja rikkomukseensa oikeassa suhteessa olevalla tavalla, on oltava mahdollisuus erilaisiin järjestelyihin, kuten huolenpitoon, ohjausta ja valvontaa koskeviin päätöksiin, neuvontaan, viranomaisvalvontaan, sijaisperhehoitoon, opetus- ja ammattikoulutusohjelmiin ja muihin laitossijoituksen vaihtoehtoihin.

41 artikla

Mikään tässä yleissopimuksessa ei vaikuta määräyksiin, jotka edistävät paremmin lapsen oikeuksien toteutumista, ja joita voi olla:

- a) sopimusvaltion lainsäädännössä; tai
- b) sopimusvaltiota sitovassa kansainvälisessä oikeudessa.

II osa

42 artikla

Sopimusvaltiot sitoutuvat saattamaan yleissopimuksen periaatteet ja määräykset yleisesti niin aikuisten kuin lastenkin tietoon tarkoituksenmukaisesti ja aktiivisesti.

43 artikla

1. Tarkastelemaan sopimusvaltioiden edistymistä tämän yleissopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi perustetaan lapsen oikeuksien komitea, joka hoitaa jäljempänä määritellyjä tehtäviä.

2. Komitea koostuu kymmenestä korkean moraalien ja tämän yleissopimuksen alueelta hyvän asiantuntemuksen omaavasta asiantuntijasta. Sopimusvaltiot valitsevat komitean jäsenet kansalaistensa keskuudesta ja he toimivat komiteassa henkilökohtaisessa ominaisuudessaan. Jäsenten valinnassa on kiinnitettävä huomiota tasapuoliseen maantieteelliseen jakamaan ja siihen, että keskeisimmät oikeusjärjestelmät ovat edustettuina.

3. Komitean jäsenet valitaan salaisilla vaaleilla sopimusvaltioiden nimeämistä henkilöistä. Kukin sopimusvaltio voi asettaa ehdokkaaksi yhden kansalaisensa.

4. Komitean ensimmäinen jäsenvaali pidetään viimeistään kuuden kuukauden kuluttua

4. A variety of dispositions, such as care, guidance and supervision orders; counselling; probation; foster care; education and vocational training programmes and other alternatives to institutional care shall be available to ensure that children are dealt with in a manner appropriate to their well-being and proportionate both to their circumstances and the offence.

Article 41

Nothing in the present Convention shall affect any provisions which are more conducive to the realization of the rights of the child and which may be contained in:

- (a) The law of a State Party; or
- (b) International law in force for that State.

Part II

Article 42

States Parties undertake to make the principles and provisions of the Convention widely known, by appropriate and active means, to adults and children alike.

Article 43

1. For the purpose of examining the progress made by States Parties in achieving the realization of the obligations undertaken in the present Convention, there shall be established a Committee on the Rights of the Child, which shall carry out the functions hereinafter provided.

2. The Committee shall consist of ten experts of high moral standing and recognized competence in the field covered by this Convention. The members of the Committee shall be elected by States Parties from among their nationals and shall serve in their personal capacity, consideration being given to equitable geographical distribution, as well as to the principal legal systems.

3. The members of the Committee shall be elected by secret ballot from a list of persons nominated by States Parties. Each State Party may nominate one person from among its own nationals.

4. The initial election to the Committee shall be held no later than six months after the date

tämän yleissopimuksen voimaantulosta ja sen jälkeen joka toinen vuosi. Vähintään neljä kuukautta ennen kutakin vaalia Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin on lähetettävä sopimusvaltioille kirje, jossa pyydetään näitä nimeämään ehdokkaansa kahden kuukauden kuluessa. Pääsihteeri laatii sen jälkeen kaikista nimetyistä henkilöistä aakkosjärjestyksessä olevan luettelon, josta käy ilmi heidät nimenneet sopimusvaltiot, ja antaa sen tämän jälkeen yleissopimuksen sopimusvaltioiden tiedoksi.

5. Vaali toimitetaan pääsihteerin koollekutsumissa sopimusvaltioiden kokouksissa Yhdistyneiden kansakuntien päämajassa. Nämä kokoukset ovat päätösvaltaisia, kun läsnä on kaksi kolmasosaa sopimusvaltioista, ja komiteaan tulevat valituiksi ne, jotka saavat eniten ääniä ja enemmistön läsnäolevien ja äänestävien sopimusvaltioiden edustajien äänistä.

6. Komitean jäsenet valitaan nelivuotiskaudeksi. Heidät voidaan valita uudestaan, jos heidät nimetään uudelleen ehdokkaiksi. Ensimmäisessä vaalissa valituista jäsenistä viiden toimikausi päättyy kahden vuoden kuluttua. Sopimusvaltioiden kokouksen puheenjohtaja valitsee arvalla nämä viisi jäsentä välittömästi ensimmäisen vaalin jälkeen.

7. Jos komitean jäsen kuolee, eroaa tai ilmoittaa ettei jostain muusta syystä voi hoitaa tehtäviään komiteassa, sopimusvaltio, joka oli nimennyt henkilön ehdokkaaksi nimittää toisen asiantuntijan kansalaistensa joukosta tämän tilalle hänen kaudestaan jäljellä olevaksi ajaksi. Nimitys on alistettava komitean hyväksyttäväksi.

8. Komitea hyväksyy omat menettelytapasääntönsä.

9. Komitea valitsee toimihenkilönsä kaksi- tai kolmevuotiskaudeksi.

10. Komitean kokoukset järjestetään tavallisesti Yhdistyneiden kansakuntien päämajassa tai missä tahansa muussa komitean päättämässä paikassa. Komitea kokoontuu yleensä vuosittain. Tämän yleissopimuksen sopimusvaltioiden kokous tekee päätöksen komitean kokousten kestosta ja tarkistaa päätöstä tarvittaessa. Päätös alistetaan yleiskokouksen hyväksyttäväksi.

11. Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri huolehtii, että komitealla on käytössään tarvittava henkilökunta ja työtilat, jotta komitea voi

of the entry into force of the present Convention and thereafter every second year. At least four months before the date of each election, the Secretary-General of the United Nations shall address a letter to States Parties inviting them to submit their nominations within two months. The Secretary-General shall subsequently prepare a list in alphabetical order of all persons thus nominated, indicating States Parties which have nominated them, and shall submit it to the States Parties to the present Convention.

5. The elections shall be held at meetings of States Parties convened by the Secretary-General at United Nations Headquarters. At those meetings, for which two thirds of States Parties shall constitute a quorum, the persons elected to the Committee shall be those who obtain the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of States Parties present and voting.

6. The members of the Committee shall be elected for a term of four years. They shall be eligible for re-election if renominated. The term of five of the members elected at the first election shall expire at the end of two years; immediately after the first election, the names of these five members shall be chosen by lot by the Chairman of the meeting.

7. If a member of the Committee dies or resigns or declares that for any other cause he or she can no longer perform the duties of the Committee, the State Party which nominated the member shall appoint another expert from among its nationals to serve for the remainder of the term, subject to the approval of the Committee.

8. The Committee shall establish its own rules of procedure.

9. The Committee shall elect its officers for a period of two years.

10. The meetings of the Committee shall normally be held at United Nations Headquarters or at any other convenient place as determined by the Committee. The Committee shall normally meet annually. The duration of the meetings of the Committee shall be determined, and reviewed, if necessary, by a meeting of the States Parties to the present Convention, subject to the approval of the General Assembly.

11. The Secretary-General of the United Nations shall provide the necessary staff and facilities for the effective performance of the

hoitaa tämän yleissopimuksen mukaiset tehtävänsä tehokkaasti.

12. Yleiskokouksen päätöksellä saavat tämän yleissopimuksen perusteella perustetun komitean jäsenet palkkaa Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen päättämin ehdoin.

44 artikla

1. Sopimusvaltiot antavat Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin välityksellä komitealle raportit suorittamistaan toimenpiteistä, joilla pannaan täytäntöön tässä yleissopimuksessa tunnustettuja oikeuksia, ja näiden oikeuksien nauttimisessa tapahtuneesta edistymisestä:

a) kahden vuoden kuluessa siitä, kun yleissopimus on tullut voimaan asianomaiseen sopimusvaltioon nähden;

b) sen jälkeen joka viides vuosi.

2. Tämän artiklan mukaisesti tehdyissä raporteissa on osoitettava niitä mahdollisia tekijöitä ja vaikeuksia, jotka vaikuttavat tämän yleissopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämiseen. Raporteissa on myös oltava riittävästi tietoja, jotta komitea voi saada kattavan käsityksen yleissopimuksen noudattamisesta kyseisessä maassa.

3. Sopimusvaltion, joka on antanut komitealle perusteellisen ensiraportin, ei tarvitse seuraavissa 1 b kappaleen mukaisissa raporteissa toistaa aikaisemmin komitealle toimitettuja perustietoja.

4. Komitea voi pyytää sopimusvaltiolta yleissopimuksen täytäntöönpanoon liittyviä lisätietoja.

5. Komitea antaa joka toinen vuosi talous- ja sosiaalineuvoston välityksellä Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokoukselle raportin toiminnastaan.

6. Sopimusvaltiot julkistavat omat raporttinsa laajalti yleisölle omassa maassaan.

45 artikla

Jotta yleissopimuksen tehokasta täytäntöönpanoa voitaisiin edistää ja kansainvälistä yhteistyötä sen kattamalla alalla rohkaista:

a) erityisjärjestöillä, UNICEF:illa ja muilla Yhdistyneiden kansakuntien elimillä on oikeus olla edustettuina tämän yleissopimuksen sellaisten määräysten täytäntöönpanon arvioin-

functions of the Committee under the present Convention.

12. With the approval of the General Assembly, the members of the Committee established under the present Convention shall receive emoluments from United Nations resources on such terms and conditions as the Assembly may decide.

Article 44

1. States Parties undertake to submit to the Committee, through the Secretary-General of the United Nations, reports on the measures they have adopted which give effect to the rights recognized herein and on the progress made on the enjoyment of those rights:

(a) Within two years of the entry into force of the Convention for the State Party concerned;

(b) Thereafter every five years.

2. Reports made under the present article shall indicate factors and difficulties, if any, affecting the degree of fulfilment of the obligations under the present Convention. Reports shall also contain sufficient information to provide the Committee with a comprehensive understanding of the implementation of the Convention in the country concerned.

3. A State Party which has submitted a comprehensive initial report to the Committee need not, in its subsequent reports submitted in accordance with paragraph 1 (b) of the present article, repeat basic information previously provided.

4. The Committee may request from States Parties further information relevant to the implementation of the Convention.

5. The Committee shall submit to the General Assembly, through the Economic and Social Council, every two years, reports on its activities.

6. States Parties shall make their reports widely available to the public in their own countries.

Article 45

In order to foster the effective implementation of the Convention and to encourage international co-operation in the field covered by the Convention:

(a) The specialized agencies, the United Nations Children's Fund, and other United Nations organs shall be entitled to be represented at the consideration of the implementation of such

nissa, jotka kuuluvat niiden toimialueeseen. Komitea voi tarvittaessa pyytää erityisjärjestöjä, UNICEF:ia ja muita sopiviksi katsomiaan toimivaltaisia yhteisöjä antamaan asiantuntija-apua yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskeissa kysymyksissä, jotka kuuluvat kunkin toimialueeseen. Komitea voi pyytää erityisjärjestöjä, UNICEF:ia ja muita Yhdistyneiden kansakuntien elimiä antamaan raportteja yleissopimuksen täytäntöönpanosta kunkin omalla toimialueellaan.

b) komitea lähettää tarpeellisiksi katsomissaan tapauksissa erityisjärjestöille, UNICEF:ille ja muille toimivaltaisille elimille sopimusvaltioiden raportit, joissa pyydetään teknistä opastusta tai apua tai joista sellainen tarve ilmenee, yhdessä komitean omien huomioiden ja ehdotusten kanssa, mikäli niitä on näiden pyyntöjen tai tarpeiden suhteen;

c) komitea voi suositella yleiskoukselle, että se pyytäisi pääsihteeriä suorittamaan komitean puolesta tutkimuksia lapsen oikeuksiin liittyvissä erityiskysymyksissä;

d) komitea voi tehdä ehdotuksia ja yleisiä suosituksia, jotka perustuvat tämän yleissopimuksen 44 ja 45 artiklan mukaisesti saatuihin tietoihin. Nämä ehdotukset ja yleiset suositukset toimitetaan kaikille asianosaisille sopimusvaltioille ja niistä sekä sopimusvaltioiden mahdollisista huomioista ilmoitetaan yleiskokoukselle.

III osa

46 artikla

Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten kaikille valtioille.

47 artikla

Tämä yleissopimus on ratifioitava. Ratifioimiskirjat talletetaan Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan.

48 artikla

Tähän yleissopimukseen voivat liittyä kaikki valtiot. Liittymiskirjat talletetaan Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan.

provisions of the present Convention as fall within the scope of their mandate. The Committee may invite the specialized agencies, the United Nations Children's Fund and other competent bodies as it may consider appropriate to provide expert advice on the implementation of the Convention in areas falling within the scope of their respective mandates. The Committee may invite the specialized agencies, the United Nations Children's Fund, and other United Nations organs to submit reports on the implementation of the Convention in areas falling within the scope of their activities;

(b) The Committee shall transmit, as it may consider appropriate, to the specialized agencies, the United Nations Children's Fund and other competent bodies, any reports from States Parties that contain a request, or indicate a need, for technical advice or assistance, along with the Committee's observations and suggestions, if any, on these requests or indications;

(c) The Committee may recommend to the General Assembly to request the Secretary-General to undertake on its behalf studies on specific issues relating to the rights of the child;

(d) The Committee may make suggestions and general recommendations based on information received pursuant to articles 44 and 45 of the present Convention. Such suggestions and general recommendations shall be transmitted to any State Party concerned and reported to the General Assembly, together with comments, if any, from States Parties.

Part III

Article 46

The present Convention shall be open for signature by all States.

Article 47

The present Convention is subject to ratification. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 48

The present Convention shall remain open for accession by any State. The instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

49 artikla

1. Tämä yleissopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä siitä kun Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan on talletettu kahdeskymmenes ratifioimis- tai liittymiskirja.

2. Kunkin sopimusvaltion osalta, joka ratifioi yleissopimuksen tai liittyy siihen kahdennakymmenennen ratifioimis- tai liittymiskirjan tallettamisen jälkeen, yleissopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä tällaisen valtion oman ratifioimis- tai liittymiskirjan tallettamisesta.

50 artikla

1. Jokainen sopimusvaltio voi ehdottaa muutosta yleissopimukseen ja antaa muutosehdotuksen Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerille. Pääsihteerin on tämän jälkeen ilmoitettava sopimusvaltioille muutosehdotuksesta ja pyydetävä näitä ilmoittamaan, kannattavatko ne sopimusvaltioiden kokousta muutosesityksen käsittelemiseksi ja siitä äänestämiseksi. Mikäli neljän kuukauden kuluessa tällaisesta ilmoituksesta vähintään yksi kolmasosa sopimusvaltioista kannattaa sitä, kokouksen pääsihteerin kutsuu tällaisen kokouksen koolle Yhdistyneiden kansakuntien alaisuudessa. Mikä tahansa muutosesitys, joka on hyväksytty läsnäolevien ja äänestävien sopimusvaltioiden enemmistöllä alistetaan Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen hyväksyttäväksi.

2. Muutos, joka on hyväksytty tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti tulee voimaan kun sen on hyväksynyt Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous ja kaksi kolmasosaa sopimusvaltioista.

3. Kun muutos tulee voimaan, se sitoo niitä sopimusvaltioita, jotka sen ovat hyväksyneet. Muita sopimusvaltioita sitovat edelleen tämän yleissopimuksen määräykset ja mahdolliset aikaisemmat muutokset, jotka ne ovat hyväksyneet.

51 artikla

1. Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin vastaanottaa ja toimittaa edelleen kaikille valtioille valtioiden ratifioinnin tai sopimukseen liittymisen yhteydessä tekemien varaumien tekstit.

2. Varauksia, jotka ei ole sopusoinnussa tämän yleissopimuksen päämäärän ja tarkoituksen kanssa, ei sallita.

Article 49

1. The present Convention shall enter into force on the thirtieth day following the date of deposit with the Secretary-General of the United Nations of the twentieth instrument of ratification or accession.

2. For each State ratifying or acceding to the Convention after the deposit of the twentieth instrument of ratification or accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after the deposit by such State of its instrument of ratification or accession.

Article 50

1. Any State Party may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall thereupon communicate the proposed amendment to States Parties, with a request that they indicate whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposals. In the event that, within four months from the date of such communication, at least one third of the States Parties favour such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly for approval.

2. An amendment adopted in accordance with paragraph 1 of the present article shall enter into force when it has been approved by the General Assembly of the United Nations and accepted by a two-thirds majority of States Parties.

3. When an amendment enters into force, it shall be binding on those States Parties which have accepted it, other States Parties still being bound by the provisions of the present Convention and any earlier amendments which they have accepted.

Article 51

1. The Secretary-General of the United Nations shall receive and circulate to all States the text of reservations made by States at the time of ratification or accession.

2. A reservation incompatible with the object and purpose of the present Convention shall not be permitted.

3. Varauma voidaan milloin tahansa peruuttaa ilmoittamalla siitä Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerille, joka toimittaa asiasta tiedon kaikille valtioille. Tällainen ilmoitus tulee voimaan päivänä, jona pääsihteerin saa siitä tiedon.

52 artikla

Sopimusvaltio voi irtisanoa tämän yleissopimuksen ilmoittamalla siitä kirjallisesti Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerille. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua siitä kun pääsihteerin on saanut siitä tiedon.

53 artikla

Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin nimetään tämän yleissopimuksen tallettajaksi.

54 artikla

Tämän yleissopimuksen alkuperäiskappale, jonka arabian-, kiinan-, englannin-, ranskan-, venäjän- ja espanjankieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet edustajat hallitustensa siihen asianmukaisesti valtuuttamina, ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

3. Reservations may be withdrawn at any time by notification to that effect addressed to the Secretary-General of the United Nations, who shall then inform all States. Such notification shall take effect on the date on which it is received by the Secretary-General.

Article 52

A State Party may denounce the present Convention by written notification to the Secretary-General of the United Nations. Denunciation becomes effective one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

Article 53

The Secretary-General of the United Nations is designated as the depositary of the present Convention.

Article 54

The original of the present Convention, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

In witness thereof the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed the present Convention.

